

Humus¹¹³

Afdelingsblad IVN Maastricht

herfst 2022

Beleef de natuur

Jubileumdag 15 mei

Bestuur

Voorzitter

Jack Gerats 06-27850396 j.gerats@planet.nl

Secretaris/ledenadministratie en vertrouwenspersoon v.d. afdeling

Carlo Poolen 043-3626261 ivn.maastricht@home.nl

Penningmeester

Gerard Hermkens 06-53947730 gerardhermkens@home.nl

Leden

Gid van Schijndel 06-21253047 gid.van.schijndel@home.nl

Anneke van Montfort 06-11095935 an.van.montfort@hotmail.com

Vanessa Ali 06-21555764* vanessahilwig@gmail.com *na 18.00 uur

Coördinatoren werkgroepen

Werkgroep Publieksactiviteiten

Vanessa Ali 06-21555764* vanessahilwig@gmail.com *na 18.00 uur

Werkgroep Jeugd - 'de Jekerdal-scharrelkids'

Vacature (voor inlichtingen: Carlo Poolen, ivn.maastricht@home.nl)

Werkgroep Flora (WGF)

Vacature (voor inlichtingen: Irma Kokx, ipa.kokx@gmail.com)

Werkgroep Natuurbeheer (WGNB)

Dirk van de Weijer 043-3617900 bonlogis@hotmail.com

Werkgroep Vogels (WGV)

Christine Woestenburg 06-11168852 wgv.maastricht@gmail.com

Nico Wetzels 043-3479211

Werkgroep Wandelen met busvervoer

Vacature (voor inlichtingen: Herman Heemskerk, herman.heemskerk@home.nl)

Werkgroep PR

Chrit Merckelbagh 043-3612892 chritm@gmail.com

Werkgroep BOP (Beheer & Onderhoud Projecten)

Chris van den Ende 06-33772656 chris.vandenende53@gmail.com

Secretariaat

Carlo Poolen
IVN Maastricht, Trichtervoogetenstraat 70, 6223 CT Maastricht
043-3626261
ivn.maastricht@home.nl

Website www.ivn.nl/maastricht

Humus¹¹³

Afdelingsblad IVN Maastricht

Herfst 2022

Voorop staat . . .

...dat we eindelijk ons jubileumjaar konden afsluiten.

Van uitstel komt geen afstel. Nadat we de op 12 december 2021 geplande jubileumdag wegens nieuwe coronamaatregelen moesten afgelasten, konden we zondag 15 mei eindelijk de vlag uithangen.

Een fantastisch mooie en zonnige dag met een goed bezochte receptie in Natuurtuinen Jekerdal, een mooie wandeling met bezoek aan jubileumplek 'Eik en Beuk', hulding van onze jubilarissen, uitreiking van de Tineke de Jong-penning aan Irma en Chrit en de uitslag van de fotowedstrijd. Dit alles onder het genot van een hapje en drankje en natuurlijk het ophalen van vele herinneringen over de afgelopen 50 jaar. Het was in vele opzichten een gedenkwaardige dag! Je leest er alles over in deze Humus.

[Chrit Merckelbagh]

Adieu Tineke

Zaterdag 27 augustus is Tineke de Jong van ons heen gegaan, overleden aan alvleesklierkanker. Ze was nog lang niet klaar, zat nog boordevol energie en plannen voor IVN.

Helaas, het mocht niet zo zijn, we zullen haar missen.

Onderstaande tekst is door Irma Kokx tijdens de crematieplechtigheid namens IVN Maastricht uitgesproken.

Lieve Tineke, lieve allemaal,

Tineke = IVN en dat is en was zo. Voor heel veel mensen was Tineke het gezicht van IVN. Altijd duidelijk aanwezig, maar vooral in positieve zin. Mensen verwelkomen en op hun gemak stellen; liefst waren er kinderen bij. En dan een excursie, geen wandeling want IVN doet aan natuureducatie. Wel moest na afloop de Humus worden uitgedeeld, de deelnemers geteld, gezorgd worden voor foto's en een verslag geschreven.

Een van haar grote krachten was mensen verbinden. Als er weer een nieuw project kwam zoals het opstarten van een nieuwe Natuurgidsen-opleiding, dan werd haar grote netwerk ingeschakeld om mensen hierbij te betrekken. Ze inspireerde mensen met haar enthousiasme en tomeloze energie en zo trok ze aarzelende mensen over de streep. Ze gebruikte haar goede gevoel voor de kwaliteiten van mensen. Zo zette ze die kwaliteiten in op die punten waar zij van dacht dat goed zou werken. Als ik wel eens mopperde, omdat ik vond dat iemand dwars lag of nooit begreep wat de bedoeling was, dan kwam Tineke met een weerwoord, zoals "die moet het nog leren" of "dat is allemaal onzekerheid" of "zo is hij nu eenmaal".

Ook dat is Tineke, niemand veroordelen, geen oordeel hebben. Daarom had ze ook geen voorkeur, niet voor kleding, niet voor bloemen, niet voor en over mensen. Iedereen en alles heeft een specifieke waarde in de natuur en is daarom goed. Wel eigenwijs. Bij het benoemen van planten tijdens een

wandeling met de Werkgroep flora, moest thuis in de boeken nagezocht worden of het allemaal wel klopte. In eerste instantie wantrouwde ze de app 'Obsidentify', maar ging ze die steeds vaker gebruiken.

Ook alle dierensporen werden bekeken, besnuffeld en verzameld: kisten vol om deelnemers aan cursussen kennis te laten maken met de grote verscheidenheid van sporen. Ik weet niet of haar poep-verzameling nog compleet is of opgegaan in de dierensporen. Ook bijna jaarlijks organiseerde zij samen met anderen de tuinvogeltelling speciaal voor kinderen.

Meteen toen ze wist dat ze niet meer beter zou worden, is ze gaan opruimen en uitzoeken. Oude krantenknipsels mochten weg, maar bij alles de vraag 'wat kon ze aan wie' overdragen. Nog maar enkele weken geleden heb ik met haar allerlei bomenmaterialen uitgezocht en heeft ze zelf 5 kisten met materialen voor de bomencursus bij mij afgeleverd. Want de continuïteit van IVN staat voorop. Alles moet doorgaan ook zonder haar. Dat gaf haar rust.

Bomen waren haar passie, maar de uil was bijzonder. Voor de oude Grieken en Romeinen het symbool van wijsheid en kennis. Dit symboliseert Tineke als wijze vrouw.

We nemen vandaag geen afscheid van Tineke. Ze blijft bij ons.

Tijdens de dienst werd ook het gedicht van Chrit Merckelbagh getoond dat hij voor haar geschreven had, maar dat ze helaas niet meer heeft kunnen lezen.

*eik, beuk, osagedoorn en fladderiep
ankeren in aarde en geest
kompanen in eindeloze rust
overleven ons aards krioelen
mogen we even
samen zijn*

Bestuursberichten

Het bestuur van IVN Maastricht vergadert maandelijks waarvan drie keer per jaar samen met de coördinatoren van de werkgroepen.

Wij willen je informeren over de belangrijkste onderwerpen.

Voortgang Natuurtuinen

Het bestuur van IVN Maastricht is blij met een voorstel van het CNME in samenwerking met MIK Kinderopvang, waarin de Natuurtuinen Jekerdal een doorstart kunnen maken. Dit geldt zowel voor het gebruik en aanpassingen aan het gebouw als voor een aantal ideeën voor de buitenruimte, waar we enthousiast van worden.

CNME en MIK kinderopvang hebben in het voorstel de focus gelegd op de verbouwing/herinrichting van het gebouw, terwijl IVN Maastricht en de Vrienden van de Natuurtuinen ideeën hebben aangedragen over het inrichten en gebruik van de buitenruimte. De ideeën die wij hebben aangedragen zijn in een rapport 'Toekomstvisie Natuurtuinen Jekerdal' samengevat. Dit rapport is in te zien op onze website www.ivn.nl/afdelingmaastricht.

Het bestuur ziet veel kansen elkaars activiteiten te versterken en zo krachten te bundelen om de tuinen weer een actieve plek van natuur en natuureducatie te laten zijn. Dit gaat de komende maanden meer in detail uitgewerkt worden. Met alle gebruikers is overeengekomen dat zij ook de tweede helft van 2022 in eigen beheer gebruik kunnen maken van de Natuurtuinen zoals nu ook al het geval is.

Nieuwe leden

In de afgelopen periode hebben we aanmeldingen ontvangen van: Hans Boumen, Sylvia Schols, Piet-Hein Zwanikken, Weike Medendorp, Arthur Stols en Maurice Widdershoven. Welkom bij de vereniging.

Post

In dit overzicht vindt je post die het bestuur van IVN Maastricht in de afgelopen periode heeft ontvangen. Je kunt een poststuk opvragen bij de secretaris, Carlo Poolen.

- IVN Eijsden: De Wissel maart en juni 2022
- Natuur en Milieufederatie Limburg: jaarbericht 2021
- IVN District: verslag districtvergadering 19 mei
- IVN Regio: verslag regiovergadering 13 juni

Zaterdag 11 juni - Dag voor de nieuwe leden

In de afgelopen twee jaar waren de activiteiten van IVN Maastricht door Corona beperkt, maar hebben we wél veel nieuwe leden bijgeschreven. Om kennis te maken met de nieuwe leden hebben we op 11 juni een excursie georganiseerd. We ontmoeten elkaar bij Chalet d'n Observant in de ENCI-groeve. 7 Nieuwe leden hebben de uitnodiging aangenomen. Daarnaast is iedere werkgroep vertegenwoordigd. Na een kop koffie vertrekken we voor een korte wandeling richting Caestert. We stoppen op enkele punten om de werkgroepen gelegenheid te geven zich te presenteren. We eindigen weer bij het Chalet en sluiten de dag af op het terras. Deze middag was een experiment om nieuwe leden kennis te laten maken met IVN Maastricht. Deze opzet is geslaagd en we denken na over een vervolg.

[Carlo Poolen]

Het bestuur zoekt nieuwe actieve leden

IVN Maastricht organiseert vele educatieve activiteiten voor derden en voor de eigen leden. Om deze activiteiten mogelijk te maken blijven we zoeken naar actieve leden die de werkgroepen versterken.

We zijn op zoek naar coördinatoren voor de volgende werkgroepen: Jeugd (Jekerdal-scharrelkids, Flora en Wandelen met busvervoer. Heb je interesse of weet je een geschikt iemand? Laat het mij even weten.

[Carlo Poolen]

Jubileumactiviteiten

Afsluiting Jubileumjaar - 50 jaar IVN Maastricht

Van oud-lid Jan Arts ontvingen wij zijn terugblik op onze jubileumdag.

Hartelijk dank, Jan!

[redactie]

Op zondag 15 mei 2022 komen we om 16.00 uur bij de Natuurtuinen Jekerdal aan. Het is lang geleden dat ik hier was, maar de tuinen liggen er nog even fraai bij. Lang geleden dat er met man en macht aan de inrichting is gewerkt onder leiding van Paul Janssen, de overleden ecooloog van het CNME. Ook het gebouw is nog zeer vertrouwd, ook al moeten we langs de achteringang naar binnen. Het doet me goed om hier te zijn en veel oude bekenden weer te zien.

Het 50-jarig jubileum is in coronajaar 2021 gevierd met wandelingen en activiteiten, vandaag is het moment om dat jaar af te sluiten. Heel mooi vind ik de evolutie van het IVN-monument op de Jekerhelling van de Sint-Pietersberg. Ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum zijn hier twee bomen geplant: een Eik en een Beuk. In 2011 is tussen de bomen een natuurmonument geplaatst met een heg van schuingeplaatste haagbeuken, silex uit de ENCI-groeve en een gedenkplaat met de tekst: IVN 40. In het afgelopen jubileumjaar is er een trap van cortenstaal toegevoegd, met een gedicht van Chrit:

*tussen eik en beuk
dwalen ogen als vogels
vrij over Jeker en dal
blijf nog even wijlen
straks kan later nog*

Er heerst een gezellige sfeer onder de aanwezigen. Het officiële gedeelte wordt gestart door oud-voorzitter Anneke als vervanger van huidige voorzitter Jack die zich moest afmelden. Zij memoreert de succesvolle activiteiten uit het jubileumjaar.

Vervolgens mag Tineke de Jong de naar haar genoemde penning uitreiken aan dé IVN-vrijwilliger van het jaar. Vanwege het jubileumjaar worden er twee penningen uitgereikt. Aan Irma en aan Chrit. Allebei al meer dan 10 jaar actief, twee allrounders, twee communicatieve mensen met veel inzet en met hart voor natuur en IVN. Ook persoonlijk bewaar ik fijne herinneringen aan de samenwerking met hen: wandelingen met natuurpoëzie, activiteiten rond 40 jaar IVN. Een mooie blijk van waardering is die penning dan. Carlo mocht Jean de Boer in het zonnetje zetten omdat hij 25 jaar lid is. Mooi dat een huisarts zich als vrijwilliger inzet voor de natuur. In het tijdperk van de teken is zijn expertise goed van pas gekomen. Zijn kennis van de begraafplaats aan de Tongerseweg

voegde een bijzonder element toe aan het breedgeschakeerde palet van het IVN.

Mooi ook om te zien en te horen hoe jonge IVN-ers bijdragen aan het werk: de ict-inzet bij de organisatie en nieuwe initiatieven rond duurzaamheid. Dat geeft vertrouwen voor de toekomst.

Als oudgediende vond ik het ook leuk om mensen uit de buurgemeenten te ontmoeten en te horen hoe het daar gaat: Riekie en Paul Notten uit Meerssen en Jürgen Mingels uit Cadier en Keer.

Ik vond het een bijzonder aangename bijeenkomst met een goede sfeer en een mooie presentatie van de vele foto's en producten. Ook heel bijzonder om zo open met Tineke bij te praten. Tineke is lang de grote stimulator van dit IVN Maastricht geweest. We hebben allemaal meegebouwd en ons steentje bijgedragen. IVN Maastricht ziet er mooi en krachtig uit.

Tot slot nog een tip. Bij het IVN in Soest heb ik ontdekt hoe mooi het is om vlinders en libellen te inventariseren en te fotograferen. Het zijn goede indicatoren voor de kwaliteit van (water)natuur. Goed voor ouderen: je hoeft niet teveel te lopen. Dus: start een werkgroep op het gebied van insecten.

Veel succes met het IVN-werk.

[Jan Arts]

Jubilarissen

In het jubileumjaar hadden we ook 3 jubilarissen binnen de vereniging. Door corona konden we hun pas in 2022 tijdens de jubileumdag op 15 mei huldigen. Maar ook dat had menige voet in de aarde en uiteindelijk kon alleen Jean de Boer op de dag zelf gehuldigd worden.

Jean de Boer is officieel 25 jaar IVN-lid, maar volgens hem is hij al lid van IVN Maastricht sinds de oprichting van de vereniging. Samen met zijn vrouw was hij aanwezig bij de receptie en werd toegesproken door Carlo. Jean is natuurgids en hij heeft de begraafplaats aan de Tongerseweg onder onze aandacht gebracht. Tot op de dag van vandaag brengen we regelmatig een bezoek aan deze bijzondere plek in Maastricht. Jean heeft ons goed geholpen toen de eerste berichten over teken en de ziekte van Lyme opdoken. Door zijn kennis als huisarts wisten we al snel zin en onzin te scheiden en konden de juiste

maatregelen treffen. Trouw heeft Jean jarenlang de algemene ledenvergaderingen bezocht. Met zijn vragen en opmerkingen heeft hij een stevige bijdrage geleverd aan een goede organisatie van onze vereniging. Jean doet het nu rustiger aan, maar de zilveren lelie is dubbel en dwars verdiend.

Henny Kloosterboer was 15 mei op vakantie. Maar op 24 juni kon voorzitter Jack Ge-

rats in het bijzijn van echtgenoot René Pirson en Chrit Merckelbagh de oorkonde en het bijbehorende speldje aan Henny overhandigen, haar feliciteren en bedanken voor 25 jaar onvermoeibare inzet voor IVN Maastricht. De bijeenkomst in de mooie tuin werd ruw verstoord door een enorme hoosbui, na een vlucht naar binnen werd er nog gezellig nagepraat waarbij lief en leed binnen IVN niet onbesproken bleef.

Ook **Georges Machiels** kon door zijn hoge leeftijd (94 jaar!) en het feit dat hij niet meer zo goed ter been is niet in de Natuurtuinen aanwezig zijn. Daarom trokken Jack en Chrit op nota bene de heetste dag van het jaar, dinsdag 19 juli, naar de flat van Georges. We werden hartelijk welkom geheten door Georges en dochter. De airco draaide op volle toeren, de koffie en de stroopwafels waren heerlijk. Jack sprak Georges bij het uitreiken van de oorkonde en het speldje toe met grote waardering voor de vele actieve jaren binnen IVN Maastricht. 40 Jaar,

inmiddels 42 jaar volgens Georges, lid en o.a. actief in bestuur, organiseren van cursussen, wandelingen, etc. Een prestatie van formaat! We haalden veel herinneringen op, ook uit het privéleven van Georges. Maar IVN blijft speciaal voor Georges en hij volgt ons op de voet!

Tineke de Jong-penning

Tijdens de jubileumdag werd ook de Tineke de Jong-penning uitgereikt. En zoals jullie op de website bij de nieuwsberichten hebben kunnen lezen werden er bij deze gelegenheid zelfs twee actieve leden in het zonnetje gezet: Irma Kokx en Chrit Merckelbagh. Je kunt de toespraak van Jack Gerats als voorzitter van de TdJ-penningcommissie, die bij afwezigheid van Jack door Tineke zelf werd uitgesproken, nog teruglezen op onze website. De redactie wil jullie het dankwoord van Irma en Chrit niet onthouden:

*Geachte commissie van de TdJ-penning, geacht bestuur, lieve IVN-ers,
Het heeft even geduurd voordat het tot me doordrong dat ik echt de TdJ-penning heb mogen ontvangen. Toen Tineke, gisteren het woord nam, keek ik de zaal in en vroeg me af wie de gelukkige zou zijn die deze eer te beurt zou vallen. Ik keek richting Chrit, maar die was net tegen zijn vrouw aan het zeggen, dat hij deze niet kon krijgen, want hij regelde dit immers allemaal. Ik wil de commissie van harte bedanken voor de voordracht en het bestuur voor het ondersteunen van deze voordracht. Ik ben hier heel erg van onder de indruk en het is een geweldige waardering voor het werk dat ik zoveel jaar met plezier heb gedaan en nog doe. Nogmaals bedankt!
Hartelijke groet, Irma*

*Beste mensen,
ik was afgelopen zondag net zo verbaasd en verrast als Irma toen wij door Tineke naar voren geroepen werden om de Tineke de Jong-penning in ontvangst te nemen. Een bijzonder en gedenkwaardig moment op een toch al bijzondere dag, want eindelijk kon onze jubileumdag doorgaan. De Tineke de Jong-penning, ook nog door Tineke persoonlijk uitgereikt, ligt prominent op de tafel in de huiskamer, klaar om samen met mij het verhaal dat ons bindt te vertellen: onze inzet om mensen te betrekken bij de natuur, waar we allemaal onze schouders onder zetten en waar we eigenlijk allemaal een Tineke de Jong-penning voor verdienen. Ik ben reuze trots, een mooie blijk van waardering en ik hoop dat we samen nog lang door mogen gaan. Bedankt.
Groet, Chrit*

Fotowedstrijd

In het jubileumjaar - het zal je niet zijn ontgaan - hebben we een fotowedstrijd georganiseerd met als thema stadsnatuur. Onder leiding van Goos Bronkhorst werd er zelfs op een vroege zondagochtend een fotosafari georganiseerd. We hebben mooie foto's ontvangen, alleen hadden we meer inzendingen verwacht.

De jury onder leiding van Goos heeft 12 foto's uitgekozen, waarmee een verjaardagskalender is samengesteld, die de leden van IVN Maastricht cadeau hebben gekregen aan het eind van het jubileumjaar.

Tijdens de geplande jubileumreceptie op 12 december vorig jaar zouden de foto's op groot formaat gepresenteerd worden en was het de bedoeling dat de aanwezige gasten de mooiste/beste foto zouden kiezen. Door corona werd deze receptie uitgesteld, maar op zaterdag 15 mei konden we dan eindelijk het officiële einde van ons jubileumjaar met tal van genodigden vieren. Uiteraard werden ook de foto's gejureerd en de foto

'Waterspiegelingen in de Jeker...' van Else van Schaijk (september in de kalender) kwam als winnaar uit de bus.

Jammer genoeg kon Else niet aanwezig zijn op de receptie, maar bij de excursie door het Lanakerveld kon zij de prijs - het boek

'Natuurlijk Maastricht' en de foto op groot formaat - in ontvangst nemen. Jammer genoeg vergaten we toen een foto te maken, maar met hulp van de werkgroep Vogels is dit prima opgelost.

Alle andere winnaars, waarvan de foto in de verjaardagskalender is opgenomen, kregen ook hun foto op groot formaat als prijs.

In totaal werden 56 stemmen uitgebracht en de uitslag van de fotowedstrijd is:

1 - Else van Schaijk (foto september) 10 stemmen

2 - Jef Fouraschen (foto maart) 9 stemmen

3 - Harm Mulder (foto januari) 7 stemmen

4 - Tineke de Jong (foto juni) 6 stemmen

5 - Dirk van de Weijer (foto juli) en Else van Schaijk (foto november) 5 stemmen

6 - Henny Kloosterboer (foto oktober) en Lydia Lippens (foto augustus) 4 stemmen

7 - Herman Heemskerk (foto december), Henny Kloosterboer (foto mei) en John Steijns (foto april) 2 stemmen

8 - Chris van den Ende (foto februari) 0 stemmen

[Chrit Merckelbagh]

Nog een Jubileumcadeautje!

Bij de jubileumwandelingen vorig jaar kreeg elke deelnemer een zakje wildebloemenzaden van Cruydt-Hoeck. Doordat ik met meerdere wandelingen heb meegedaan, had ik een stuk of vier zakjes zaad. Die heb ik allemaal in de voortuin uitgezaaid.

Het resultaat is prachtig en we kregen veel reacties van de burens en passanten: "wat hebben jullie een mooie tuin en zoveel bloemen!"

Een opsteker om er mee door te gaan en het kost weinig moeite; op tijd zaaien, beetje in de gaten houden, beetje helpen als 't te droog wordt en de rest gaat vanzelf! Doen!

[Chrit Merckelbagh]

Komende activiteiten

Voor elke activiteit geldt:

Aanmelden is verplicht (tenzij anders vermeld)

Vul het registratieformulier in via de link in de flyer of op de website.

Zaterdag 17 september - World Cleanup Day

Op 17 september van 11.00 - 15.00 uur is het World Cleanup Day en geven 180 landen tegelijkertijd de planeet een schoonmaakbeurt. Maas Cleanup richt zich die dag op de natuur dichtbij huis. Per 100 meter liggen er meer dan 1000 stuks afval aan de Maas. En dan is de grond- en watervervuiling door al dat afval nog niet eens meegeteld. Alle hulp om de Maas tijdens Maas Cleanup Day weer afvalvrij te maken is dus welkom en ook nodig. Doordat afval blijft liggen tasten we de biodiversiteit en de kwaliteit van ons (drink)water aan. Een schone Maas betekent dat inwoners van het stroomgebied betere toegang hebben tot schoon drinkwater en wonen in een schonere omgeving.

Op de Maas Cleanup-kaart kun je je als vrijwilliger aanmelden voor een actie in de

buurt. Op de website <https://acties.maascleanup.nl/s/> lees je hoe je een actie kunt aanmelden, zelf organiseren en hoe je mee kunt helpen met het in kaart brengen van het afval. IVN Maastricht ondersteunt deze actie en wil meedoen aan Maas Cleanup 2022. Daarom vragen wij jullie om je individueel aan te melden voor een locatie bij jou in de buurt. Grijp je kans en steek je handen uit de mouwen. Maas Cleanup zorgt voor het materiaal, zoals prikkers, zakken en handschoenen. Trek stevige schoenen aan en ga mee op pad. Samen maken we de Maas en haar oevers weer afvalvrij.

CNME Maastricht en Mosa-Maastricht (Borgharen) hebben een mooie pick-up locatie op het oog in Borgharen, te Maastricht. Wil jij de Maasoevers opschonen rondom deze locatie op de hoek van Daalstraat - Baron de Rosenstraat Borgharen?

Donderdag 29 september - Avondwandeling stadspark

(was voorheen deel 4 van de AvondNatuur4daagse, maar is toen afgelast)

Nu in het kader van de Beleefweek van 24 september t/m 2 oktober.

Echte stilte is zeldzaam geworden, en daarom waardevol. Kom tot rust tijdens een ontspannen wandeling in de avond en stel je zintuigen open voor de natuur en de biodiversiteit in ons Stadspark. Het is een uitnodiging om te verstillen en te genieten, terwijl je ontdekt hoe je je zintuigen opent als het donker wordt en wat de natuur je te vertellen heeft. Misschien zien we onderweg ook de nachtdieren op gang komen in de Stadsparken. Ook onderweg vertellen de gidsen iets over de biodiversiteit in dit gebied.

We verzamelen bij de Helpoort om 19.00 uur (zonsondergang is 19.22 uur) en het duurt tot ongeveer 20.30 uur. Afstand is 4km. De wandeling is voor iedereen toegankelijk en tweetalig te volgen (Engels en Nederlands).

Thursday 29 September - Evening walk city park

(was previously part 4 of the AvondNatuur4daagse but was cancelled)

True silence has become rare, and therefore valuable. Unwind during a leisurely evening walk and open your senses to nature and biodiversity in our City Park. It is an invitation to become stiller and enjoy, while you discover broadening your senses when it gets darker and what nature has to offer.

Perhaps we will also see the nocturnal animals get going in the City Parks. Also, along the way, the guides will tell something about the biodiversity in this area.

We gather at the Helpoort at 19:00 (sunset is 19:22) until approximately 20:30. Distance is 4km. The walk is accessible to everyone and can be followed in two languages (English and Dutch).

Zondag 2 oktober - Paddenstoelenexcursie

Tijd en plaats van samenkomst: 10.00 uur, parkeerplaats restaurant de Nachtegaal, Gemeentebroek 1 in Meerssen.

Natuurgebied De Dellen bij Meerssen staat bekend om zijn rijkdom aan paddenstoelen. Slechts weinigen weten dat er ruim dubbel zoveel paddenstoelen als wilde planten

Gewone glimmerinktzwam

Blauwe korstzwam

Foto's: Henk Henczyk

voorkomen in ons land (> 5000 soorten). Omdat veel soorten veel op elkaar lijken, is het vaak moeilijk om ze op naam te brengen.

Henk Henczyk van de PSL (Paddenstoelen Studiegroep Limburg) zal je een beetje wegwijzen in het "zwammenrijk". Als de weersomstandigheden meewerken (o.a. vochtig weer) kunnen we heel wat soorten te zien krijgen.

Als voorbereiding kun je alvast in de boeken neuzen om een paar zeer algemene soorten in het veld te herkennen t.w. het Heksenschermpje, de Gewone zwavelkop, het Eikenbladzwammetje, de Scherminktzwam, de Gewone krulzoom en de Gewone glimmerinktzwam.

Ook als het regent gaat de excursie door: paddenstoelen houden ervan en bij vochtig weer zijn ze het mooist.

Zaterdag 29 oktober - Nacht van de Nacht-wandeling

Ook dit jaar organiseert IVN Maastricht tijdens de Nacht van de Nacht een avondwandeling om aandacht te schenken aan de nog steeds toenemende lichtvervuiling. Ontdek hoe mooi de natuur in het donker is en dat het - helaas - in Nederland vrijwel nergens meer donker wordt. Dit jaar wordt voor de 17e keer deze Nacht van de Nacht gehouden en overheden, bedrijven en particulieren wordt verzocht om buitenverlichting zoveel mogelijk te doven. Dieren zoals (trek)vogels, vleermuizen en insecten worden door al dit kunstlicht afgeleid en gestoord in hun natuurlijke gedrag. Nachtdieren ondervinden eveneens veel hinder van overbodig licht. We vertrekken om 19.00 uur bij de kerk in Boschpoort en lopen dan richting Belvédère. In de flyer zal nadere informatie staan over route en aanmelding.

[Antonie de Beaumont]

Zondag 20 november - Wandelexcursie, thema: Natuur naar onze hand

Locatie: Wijlre. Buitenplaats kasteel Wijlre.

Tijd: 11.00 – 14.00 uur

Waar geven we natuur de ruimte en waar zetten we het naar onze hand? De keuze is altijd een compromis tussen verschillende belanghebbenden. Leo Kramer, oud-medewerker Cultuurtechniek bij de gemeente Gulpen, neemt ons mee in een wandeling door één van de mooiste plekjes van Zuid-Limburg: De kasteeltuinen van Buitenplaats Wijlre en het omliggende natuurgebied. Leo Kramer laat ons goede en slechte resultaten zien van menselijk ingrijpen.

De excursie start in het Koetshuis, waar de tentoonstelling Aether van de kunstenaar Giuseppe Licari staat. Aether toont het veerkrachtig vermogen van de natuur om te overleven en het menselijk ingrijpen te verdragen.

Zie ook:

<https://binnenstebuiten.kro-ncrv.nl/buitenleven/video/buitenplaats-wijlre-z-limburg>
(filmpje van 8 min)

<https://kasteelwijlre.nl/nl/programma/aether-giuseppe-licari/>

Carpoolen is mogelijk vanuit Maastricht. Details hierover volgen in de flyer.

[Hugo Bloksma]

Zaterdag 17 december - Winter Schemerwandeling

De winter wordt vaak gezien als het seizoen waarin alles in rust is en het leven even stilstaat. Het is vroeg donker en we kruipen graag binnen bij de kachel. Maar de winter is net zo belangrijk voor onze natuur als de andere seizoenen. Er is in de winter buiten dan ook van alles te beleven en te ervaren. Daarom gaan we op 17 december een Schemerwandeling organiseren. We zien hoe de nacht valt en de nachtdieren zich gaan laten horen. We gaan ervaren dat in plaats van onze ogen langzaam andere zintuigen beter kunnen waarnemen.

De excursie vertrekt om 16.00 uur en om circa 18.30 uur zijn we weer terug. Locatie van de wandeling en de link om je aan te melden volgt in de flyer later dit jaar. Mogelijk wor-

den het twee excursies, een in het Nederlands en een in het Engels, net als de vorige Schemerwandeling in de lente van 2022. [Antonie de Beaumont]

Zondag 15 januari 2023 - Nieuwjaarswandeling

Half januari organiseert IVN Maastricht traditiegetrouw een Nieuwjaarswandeling. Dit is een Publieksexcursie waarbij we na de wandeling afsluiten met een gezellig samenzijn. Vertrek is om 13.30 uur. Waar het startpunt is en hoe lang de wandeling zal zijn en de link om je aan te melden, wordt nog bekend gemaakt. Er zijn geen kosten aan deze wandeling verbonden. Houd daarom de website en de flyer die ruim van tevoren verspreid wordt goed in de gaten.

>>>Humus digitaal

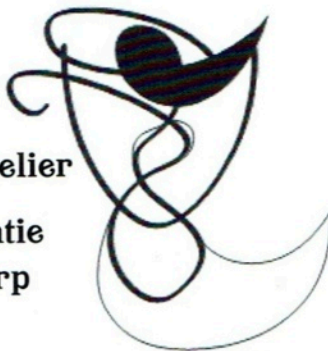
Onze oproep in de vorige Humus en de daarop volgende reminder per e-mail heeft een geweldig resultaat opgeleverd! Op moment van schrijven zijn er al 74 aanmeldingen binnen om de Humus voortaan digitaal te ontvangen. Dat is al één derde van onze leden! We zijn dus op de goede, duurzame weg. Wat we doen zijn kleine stapjes, maar elk stapje betekent vooruitgang.

Aanmelden voor de digitale Humus kan nog steeds, stuur een e-mail naar chris.vandenende53@gmail.com en je Humus valt voortaan in de digitale brievenbus!

Nog even ter herinnering: de digitale Humus is altijd volledig in kleur. Het spreekt vanzelf dat de foto's daardoor nog beter tot hun recht komen dan de zwart/wit foto's in de gedrukte versie. En op je computerscherm kun je de foto's zo groot uitvergroten als je zelf wilt (de teksten trouwens ook!). [Redactie]

Modanne - Atelier

**Kledingreparatie
Kledingontwerp
Workshops**

Annette Pieters

**Velijndonk 20
6218 GK
Maastricht**

06-38207602 | modanne.atelier@gmail.com | www.modanne.nl

Cursussen Workshops Webinars Zoomlezingen

Let op: aanmelden is verplicht. Via de aanmeldlink in de flyer en op de website

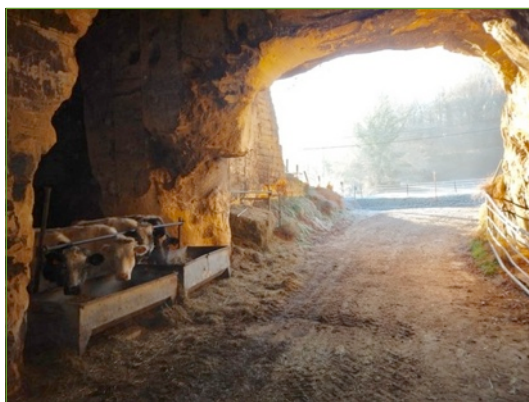
Dinsdag 25 oktober - Presentatie over Vleermuizen in Maastricht

Vleermuisgids Ger Beckers neemt je aan de hand van deze presentatie mee naar de binnenstad het Stadspark en de buitenwijken; maak kennis met de soorten die nu in de gemeente Maastricht worden waargenomen waarvan de Dwergvleermuizen het meeste zijn vertegenwoordigd. In Maastricht en omgeving komen drie soorten Dwergvleermuizen voor, die in vlieg- en jachtgedrag erg op elkaar lijken. Het zijn kleine vleermuizen, met ingevouwen vleugels hebben ze ongeveer het formaat van een 'zwegelduuske' (luciferdoosje).

De Gewone dwergvleermuis en de Ruige dwergvleermuis zijn behoorlijk algemeen. Van de veel zeldzamere Kleine dwergvleermuis werd eerder dit jaar pas de eerste kraamverblijfplaats in Nederland ontdekt. Dwergvleermuizen wonen voornamelijk in spleten en kieren in gebouwen, al vinden Ruige dwergvleermuizen het ook best prettig vertoeven in een holte of scheur in een boom. Ze jagen alle drie in bossen, parken en tuinen op vooral kleine insecten. Echte muggenvreters, want één zo'n vleermuis eet per nacht al snel zo'n duizend insecten. Ook besteden wij aandacht aan de nieuwste onderzoeksmethoden waarin verblijvende resultaten worden geboekt. Laat je boeien door de wonderbare leefwereld van de vleermuis die ook bij jou in de nabijheid aanwezig is.

Tijdstip/locatie: 20.00 uur - 22.00 uur, Natuurtuinen Jekerdal, Drabbelstraat 7 Maastricht. Kosten: € 4,50 voor IVN-leden en € 6,00 voor niet-IVN-leden. Informatie: Vanessa Ali, e-mail vanessahilwig@gmail.com. In de flyer volgt de link om je aan te melden.

[Ger Beckers: IVN-Natuurgids Vleermuizen en lid van Vleermuiswerkgroep Nederland VLEN]

Schuilplaats voor koeien en vleermuizen Foto R.Pulles

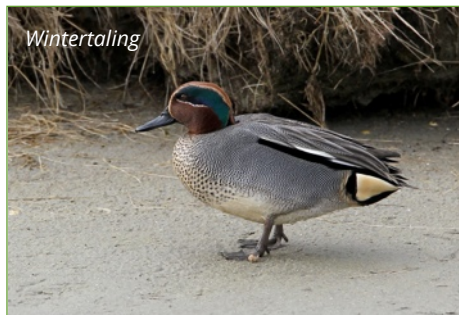
Cursus Wintervogels 2023

Dinsdag 24 en zondag 29 januari, dinsdag 21 en zondag 26 februari

Tijdens de najaarstrek van de vogels en gedurende de winter kunnen we vogelsoorten waarnemen die er in het broedseizoen niet zijn.

In deze korte cursus wil ik aandacht besteden aan deze soorten.

Eén les zal gaan over de akker-, bos- en struikvogels die we kunnen zien (bv. Kramsvogel, Sijsje, Blauwe kiekendief) en een tweede les zal gaan over watervogels (bv. Wintertaling, Smient, Kolgans, Zilverreiger). Na elke les zal er een excursie zijn in een gebied waar we grote kans hebben de behandelde soorten vogels waar te nemen.

De data van de lessen: dinsdag 24 januari en 21 februari, om 20.00 uur in de Natuurtuinen Jekerdal of een andere geschikte locatie in Maastricht.

De data van de excursies: zondag 29 januari en 26 februari om 9.00 uur. De plaats van de excursies wordt tijdens de lessen bekend gemaakt.

Kosten: € 17,50 voor IVN-leden en € 25,00 voor niet-IVN-leden. In de aankondiging in de flyer volgt de link om je aan te melden. [René Pirson]

Opstart Natuurgidsopleiding 2023-2025 - IVN regio Maas en Mergelland

Na het afronden van de landschapsgidsenopleiding (LGO) volgt als het kan weer een Natuurgidsenopleiding (NGO). Het is gelukt om een team van 13 IVN-ers uit de regio bij elkaar te krijgen om deze opleiding voor te bereiden. Dat kost hun een jaar en daarom zal de NGO pas kunnen starten in september 2023 en loopt door tot eind juni 2025.

Kosten van de opleiding: voor IVN-leden € 300,- en voor overige deelnemers € 350,- (inclusief 2 jaar IVN-lidmaatschap). Wie nu al belangstelling heeft kan zich bij Vanessa Ali opgeven via ivnnatuurgidsen2023@gmail.com

In het voorjaar komen er twee voorlichtingsavonden (de eerste op maandag 13 maart 2023 - 19.30 uur) met uitleg over wat deze opleiding inhoudt. Of kijk alvast op de landelijke IVN-website ivn.nl bij cursussen. Er volgt nog een flyer met meer informatie.

Vragen staat vrij

In de vorige Humus is een vraag gesteld over de Gehoornde metselbij waarbij is aangegeven dat het antwoord in de Humus daarna gegeven zou worden. Vraag en antwoord staan hierna.

Chris van den Ende vraagt

De solitaire bijen bezoeken weer de bijenhôtels. In een gangetje van het hotel kunnen meerdere eitjes, achter elkaar worden gelegd. De eitjes die het vorig jaar zijn gelegd komen uit waarbij de mannetjes 10 dagen eerder uitvliegen dan de vrouwtjes. Dat komt omdat de eitjes die het eerst, dus het verst in de gang, worden gelegd vrouwtjes zullen worden en de eitjes die het laatst, dus het kortst bij de opening, mannetjes zullen worden. Mijn vraag: hoe kan het vrouwtje bij het leggen van de eitjes kennelijk bepalen welk eitje een mannetje en welk een vrouwtje moet worden? Het geslacht van de bevruchte eitjes (met een XX-chromosoom of XY-chromosoom) is toch al bepaald voordat ze gelegd worden? Hoe zit dat nou precies? Ik ben zeer nieuwsgierig naar het antwoord.

Antwoord van Frans Braeken

Hoi meneer Van den Ende,

Ik zie dat alles goed is begrepen wat ik u vorig jaar over de metselbij heb geschreven. Hoe komt het dat bij de solitaire bijen een vrouwtje het geslacht van haar nakomelingen kan bepalen?

Een simpele uitleg: Uit een bevrucht eitje komt een vrouwtje. Uit een onbevrucht eitje een mannetje. Bij de paring wordt het sperma van het mannetje in de rechter zaaddoos geloosd. Er is echter ook een linker zaaddoos waar geen sperma in komt. Bij de ovulatie kan het vrouwtje bepalen of het eitje uit haar eierstok via de linker ofwel de rechter zaaddoos naar buiten gaat. Zo wordt er verschil gemaakt tussen bevrucht en onbevrucht.

Deze geslachtsbepaling heeft alleen betrekking op solitaire bijen. Bij de Honingbijen, die in een grote familie leven, gaat het heel anders en wel als volgt, in het kort: een binnenraat of honingraat bestaat uit zeshoekige cellen en bevindt zich in een bijenkast. De raten zijn gemaakt van bijenwas. De werkbijen (niet de darren of de koningin) vormen de cellen met hun bovenkaken en poten. De afmeting van een cel varieert tussen 2 en 5 mm. De koningin gaat als een robot te werk: komt ze een kleine cel (ong. 15 % van de raat) tegen dan legt ze een eitje waar een dar uit voorkomt. Een grote cel is geschikt voor de werkbijen (vrouwtjes). Of de koningin het zelfde principe gebruikt als de solitaire bijen, kan ik in de literatuur nog niet vinden. De meeste imkers kopen de raten helemaal

voorgevormd in. De maatvoering is erg secuur: de kleine cellen zijn 2,8 mm en de grote 3,2 mm. Dat is genoeg om de koningin het verschil te laten zien. Wat is de natuur toch interessant, iedere keer sta ik verstomd.

Chrit Merckelbagh vraagt

Foto 1 en 2: in de tuin is een of ander insect met strootjes een nest (?) in de bamboestok aan 't maken. Wie weet hier meer van? Foto3: op 'n wandeling kwam ik op een tak deze zwam (?) tegen. Wie kan me hier meer over vertellen? Groet, Chrit

Antwoord van Frans Braeken

Hoi allemaal,

Op foto 1 zien we de Mexicaanse zwartsteel, *Isodontia mexicana*. Familie van de Langsteelgraafwespen. Wordt vaak waargenomen bij bijenhôtels. Eerste waarneming in Nederland 2010, in Gelderland. Via Noord-Brabant nu in Limburg. Totaal 514 waarnemingen, t.o.v. België 4. Is geen bedreiging van de inheemse Graafwespen.

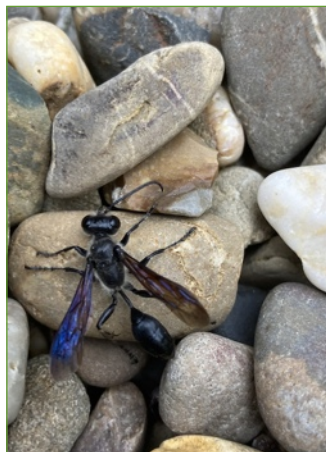
Foto 2: het zijn meestal Behangersbijen die bij voorkeur in bamboe hun nestje maken van blaadjes en ander nestmateriaal. Het is lastig om hier een naam bij te zoeken, wereldwijd zijn wel 1500 soorten.

Foto 3: op deze Platanus zie we de Vergroeide kogelzwam, *Annulohypoxylon multifforme*. De boom is al aan het afsterven, daarna komt de zwam pas en niet andersom zoals veel mensen denken.

Zijn er nog vragen? Stel ze maar.

Groetjes, Frans.

P.S. Tineke ontving tegelijkertijd van Annemie Speckens een foto en filmpje waar een Mexicaanse zwartsteel (vraag 1) heen en weer vloog met strootjes die hij/zij in een bamboe stopte (vraag 2). Dus raadsel opgelost.

Van her en der

De landmarks van het Grensschap: landschap, natuur en geschiedenis

Geïnspireerd door een conferentie in Vaeshartelt, onder leiding van de provincies Belgisch en Nederlands Limburg en de gemeentes Maastricht, Riemst en Lanaken, vormde zich zo'n 20 jaar geleden een groepje burgers van beide kanten van de grens tussen Belvédère en de Muizenberg nabij Kanne, die overtuigd waren van het belang van dat grenslandschap voor cultuurgeschiedenis en natuur. Zij brachten de waarden van dat landschap in kaart en slaagden erin alle instanties – inclusief de Euregio – ervan te overtuigen dat die waarden op locatie zichtbaar gemaakt moesten worden. Zij konden de kunstenaar Hans Lemmen in dienst nemen, die tot een verrassend ontwerp voor de 14 locaties kwam, bestaande uit de grote zwerfkei waarin een zetel was uitgesneden, die zicht op het landschap gaf, een Steeliep (nu Fladderiep genoemd) die een sense of place creëerde, en een informatiepaal in de vorm van een grenspaal die niet scheidde maar verbond. In die jaren werden cultuur en natuur nogal eens tegenover elkaar gesteld, maar IVN Maastricht en het CNME dachten daar toen anders over en steunden het project vanaf het begin.

Op de jubileumtocht van IVN Maastricht is al aandacht aan een aantal landmarks gegeven. Op verzoek van de redactie zullen alle landmarks in de komende nummers van Humus kort behandeld worden in een wijde boog naar het zuiden die op de Belvédère begint.

Landmark 1: Belvédère

Deze landmark brengt ons terug naar een tijd waarin de löss nog niet over de Zuid-Limburgse bodem was komen aanwaaien vanuit de toen droogstaande Noordzee. Dat gebeurde pas tegen het einde van de laatste ijstijd (het Weichselien). Die löss zou later de eerste boeren naar hier trekken. Maar ook daarvoor vestigden zich al mensachtigen in het nog lössloze landschap van Maasterrassen, Maasgrind en zand. De Maas stroomde toen aan de westkant van Maastricht, en daar zijn begin jaren '80 in de

steengroeve Belvédère de sporen gevonden van de eerste mensachtigen die op Nederlandse bodem aangetroffen zijn. Het gaat om sporen van een kampje van Neanderthalers of van zijn voorganger, de homo Heidelbergensis. Deze vondst maakte de archeoloog die dit opgroef, Wil Roebroeks, wereldberoemd. Deze eerste mensachtigen leefden 250.000 jaar geleden in een warme tussenijstijd te midden van reuzenherten, bosolifanten en steppenueushoorns. Net als deze diersoorten is hun landschap verdwenen. De landmark bevindt zich op de Belvédèrestort - een bij uitstek modern, laat-twintigste-eeuws landschap. Maar het roept wel de turende blik van de jagers en verzamelaars op, die vanaf een hoogte het Maasdal afspeurden naar kuddes die zij konden bejagen, want deze landmark geeft een spectaculair overzicht over het Maasdal, de Zuid-Willemsvaart, de Maas en niet te vergeten Maastricht.

De landmark is te bereiken via de weg net voor het spoorviaduct Maastricht-Lanaken over de Brusselseweg. Vanaf Maastricht ga je daar naar rechts, door het ijzeren hek en dan de Belvédèreheuvel op. Langs de snorrende zonnepanelen, die de universiteit van

stroom voorzien, loopt men naar de landmark en een spectaculair landschap ontvouwt zich.

Landmark 2: 7400 jaar landbouw

Deze landmark - op de hoek van de Postbaan en de Lanakerweg - geeft een goed zicht op het lössplateau van het Lanakerveld en de rol die het heeft gespeeld in de landbouwgeschiedenis. Het Lanakerveld is een pleistoceen landschap (zie het boek Natuurlijk Maastricht) dat juist door de zacht glooiende, met vruchtbare löss bedekte heuvels

aantrekkelijk was voor de eerste landbouwers in Europa: de Bandkeramiekers. Die kapten zo'n 7400 jaar geleden in het oerbos velden en erven uit voor hun nederzettingen. Zij vestigden zich bij voorkeur op de randen van de plateaus bij beekdalen.

In Nederland zijn bijvoorbeeld bij Stein en Elsloo op de Graetheide vele nederzettingen aangetoond, maar het bijzondere van deze locatie is dat hier de structuur van het Bandkeramische landschap nog geheel intact is. We staan bij de landmark op het plateau en voor onze ogen zien we een beekdal, het Hezerwater, dat ooit watervoerend was. Daarachter weer een plateau, met daarachter het Zouwdal, een droogdal dat semi-watervoerend is geweest. Juist hier zijn niet alleen nederzettingen maar is ook een begraafplaats ontdekt - en in situ bewaard. De eerste landbouwers liggen er dus nog steeds.

Maar daar blijft het niet bij. Van vele latere landbouwculturen zijn ook sporen gevonden. Belangrijk waren de Romeinen die omwille van de voeding van hun troepen aan de Rijn in de lössgordel tot voorbij Tongeren, een villa-landschap creëerden waar onder meer spelt verbouwd werd. Om dit graan te transporteren ontstond bij de Romeinse brug over de Maas een Romeinse nederzetting, later bekend als Maastricht. Aan het einde van de Lanakerweg, zo ongeveer ter hoogte van de grens, was zo'n Romeinse villa. Aan het einde van de Romeinse tijd nam de bevolking dramatisch af, maar ook in de vroege middeleeuwen bleef het Lanakerveld bewoond, al zal het oerbos ook hier weer opgerukt zijn. Het landschap dat zich hier aan ons voordoet is echter een laatmiddeleeuws ontginningslandschap met zijn kenmerkende open velden. Waarschijnlijk is het door de abdij van Hocht ontgonnen; Oud-Caberg was van oudsher eerder op Pietersheim en Hocht georiënteerd dan op Maastricht. Het dorp, toen bekend als Caberg of Cauwenbergh, dateert uit het begin van de 14de eeuw.

Maar ook dat ontginningslandschap ontwikkelde zich door. Met name in de 18de eeuw nam de landbouwproductie toe, door einde van het drieslagstelsel met zijn jaarlijkse braakperioden voor een groot deel van het land. Door de klaverteelt kon de grond verrijkt worden en nam de productie toe. Het ging om gemengde bedrijven met huisweiden, omringd door Meidoornhagen die het vee binnen de omheining hielden en beplant met

fruitboomgaarden die de koeien schaduw gaven. We zien vanaf de landmark de relictten van dit oude cultuurlandschap voor ons liggen. Uit deze periode dateren ook de carré-boerderijen die voor een deel nog steeds in werking zijn.

In de 20ste eeuw werd efficiency belangrijk. De boerderij aan het begin links van de Lanakerweg, bij de Magnolia, was een modelboerderij uit de jaren dertig. De architect heeft in het heuvelland nog exact zo'n boerderij neergezet. Daartegenover - en nog steeds in volle werking - staat de boerderij van de toekomst. De Poshoof dateert uit 1850, maar is getransformeerd in een biologische boerderij met vaak kleinschalige velden. Veel aftrek vindt de lokale asperge. Daarnaast is op de boerderij een luxe B&B gevestigd – een boerderij die aansluiting zoekt bij de stedelijke omgeving waar Oud-Caberg meer en meer deel van is uit gaan maken.

Zo biedt deze landmark een 360 graden blik op 7400 jaar landbouw. Dat is uniek voor Nederland. Misschien is het wel de meest bijzondere plek van Maastricht.

Het rijk geïllustreerde boekje over de landmarks is nog voor € 5,- bij de auteur af te halen. Contact via e-mail: p.calje@tip.nl [Pieter Caljé]

De Huiszwaluwen van Borgharen en Itteren

Het voorjaar is voor mij een spannende tijd. Voortdurend speur ik de lucht af op zoek naar Huiszwaluwen. Dit jaar zag ik weinig vogeltjes vliegen. Ook het typische geluid

hoorde ik maar af en toe. Eén zwaluw maakt nog geen zomer, maar dit is het omgekeerde. Met enige angst zag ik de jaarlijkse tellingen tegemoet. Zijn ze er nog wel?

Rond Borgharen zijn verschillende zwaluwen waar te nemen. Deze telling gaat over de Huiszwaluw. Dit vogeltje is in de vlucht makkelijk te herkennen aan de witte band om het lijf en de korte, gevorkte staart. Ze hebben een typische roep in de vlucht die

klinkt als het tikken van twee kiezelstenen of knikkers tegen elkaar. De nesten zijn gemakkelijk herkenbaar. Ze maken een kommetje, vlak onder de dakgoot. Er is geen andere vogel in Nederland die een nest aan de gevel maakt.

De Huiszwaluw heeft het al lang moeilijk. Er zijn verschillende oorzaken zoals droogte in de overwinteringsgebieden in Afrika. Maar ook de achteruitgang van insecten in Nederland speelt een rol. Al jarenlang wordt onderzoek gedaan naar het broeden in Nederland. Dit wordt uitgevoerd door SOVON in de vorm van het tellen van de bewoonde nesten. In Maastricht zijn nog enkele kolonies te vinden, waarvan 3 in het gebied van Borgharen en Itteren. Vanaf 1996 tel ik de Huiszwaluwen in Borgharen en Itteren. Ik heb in die tijd al heel wat ups en downs

meegemaakt. Voor de telling in Borgharen heb ik dit jaar hulp gekregen van de Vogelwerkgroep van IVN Maastricht. Met z'n vijven hebben we het dorp uitgeplozen op zoek naar nesten. In totaal 26 nesten hebben we gezien. Dit zijn er 6 minder dan in 2021 en het laagste aantal sinds 2017. De Middenstraat blijft de belangrijkste plek, maar in de Schoolstraat is ook een kleine kolonie aan het groeien. Janneke heeft de andere vogels gespot. Tijdens onze speurtocht door Borgharen hebben we nog 15 andere vogelsoorten gezien: Gierzwaluw, Houtduif, Turkse tortel, Zwarte roodstaart, Aalscholver, Blauwe reiger, Groene specht, Huismus, Pimpelmees, Vink, Ekster, Merel, Zwarte kraai, Koolmees en Grauwe gans.

De week erna telde ik in Itteren 36 nesten en bij de Wiegerhof 13 nesten. Voor Itteren zijn dit 4 nesten minder dan verleden jaar. In totaal hebben we 75 nesten geteld. Dit is minder dan in 2021, maar de teruggang is niet dramatisch. Ten opzichte van de laatste 5 jaar is de score gemiddeld.

De telresultaten van de afgelopen jaren staan in de volgende tabel:

	1996	2000	2005	2010	2015	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Borgharen	51	28	6	25	30	19	27	42	31	32	26
Itteren	14	13	27	29	30	35	39	33	31	40	36
Wiegershof	0	0	0	0	0	12	10	14	15	10	13

Het is fijn dat ook dit jaar weer mensen bereid zijn om mee te helpen. Graag wil ik de Werkgroep Vogels bedanken. Ook wil ik de huizenbezitters bedanken met een of meerdere nesten aan huis die de overlast voor lief nemen. Zo kan iedereen blijven genieten van dit prachtige vogeltje.

[Carlo Poolen]

Een roffelende specht

Op 7 mei ontving de redactie een leuk e-mailtje van Harry Mulder.

Hallo Chris, sinds enkele weken worden we 's ochtends opgeschrikt door geroffel. Het moest natuurlijk van een specht zijn, maar zoiets tussen de huizen, waar geen grote bomen staan? Toch heb ik het proberen te beoordelen maar heb nauwelijks iets bijzonders gezien. Op een gegeven moment ben ik bij wederom harde geroffel naar beneden gegaan en naar buiten gelopen. Ik zag een specht vliegen naar een lantaarnpaal om daar bovenop nog een roffel te geven.

De afgelopen dagen is dit fenomeen door meerdere personen in onze omgeving waargenomen. Op internet kwam ik ook een kleine opmerking tegen. Ik heb ook de vogelstichting hun mening gevraagd en ze bevestigden onze waarneming over het roffelen van spechten in woonwijken, die op deze manier hun territorium duidelijk willen maken.

[Harry Mulder]

Ware helden-vrijwilligerswerk

Fotograaf John Pletzers heeft sinds 2019 iets meer dan 100 zeer verschillende zelfstandige ondernemers geportretteerd en in 2021 vastgelegd in het boek "Ware helden-ondernemerschap in beeld". De foto's daarvan zijn te zien op www.warehelden.nl. Ook de interviews met de ondernemers zijn op de website te zien.

IVN Maastricht werd in juli 2021 benaderd omdat

John nóg zo'n fotoreportage wilde maken, niet over ondernemers maar over vrijwilligers met als doel om eind 2022 het boek 'Ware helden-vrijwilligerswerk' uit te geven.

Afgelopen jaar heeft John mij bij een aantal activiteiten gevolgd. En uiteraard zijn er vele foto's gemaakt. Die foto's geven een aardig beeld van wat leden van de Vogelwerkgroep zoal doen.

Nestkastproject Wolder. Bij het buurtproject van Buurtnetwerk Wolder-Campagne maken we jaarlijks nestkastjes schoon waar Kool- en Pimpelmezen in gebroed hebben. In het verleden hebben leden van het Buurtnetwerk, samen met leerlingen van basisschool Petrus en Paulus, die nestkasten opgehangen en sindsdien worden ze elk jaar gecontroleerd

en schoon gemaakt. De kinderen klimmen in de boom, maken de nestkastjes schoon en vervolgens bekijken we de inhoud. Er zijn ook altijd een paar (groot)ouders bij betrokken.

Huiszwaluwtelling. In Maastricht worden jaarlijks Huiszwaluwtellingen gehouden. Het IVN doet dat zowel in Borgharen/Itteren, als in de wijk Akerpoort. Daar tellen Frank, Ingrid en ik al diverse jaren hoeveel paartjes Huiszwaluwen er broeden. We doen dat door de bezette nesten te tellen. Een leuke activiteit, want het is altijd een mooi schouwspel om de zwaluwen druk op en neer te zien vliegen naar hun nesten om al die hongerige snaveltjes te vullen.

Jaar van de Merel. Voor vrijwilligers van de Tapijntuin was er een workshop georganiseerd met als thema 'Jaar van de Merel'. Ook Christien en Else van de Vogelwerkgroep waren erbij.

[Henny Kloosterboer]

Gebruik website

De website heeft zijn functie voor activiteiten en cursussen, maar wordt ook veelvuldig voor andere zaken geraadpleegd. Zo kwam er een leuke mail uit Hongarije van Nathalie Nijnatten uit Szabadszállás.

Dag Tineke,

Met belangstelling las ik online je pdf over de Osagedoorn in Maastricht. Ik weet niet of het van belang is, maar hier in centraal Hongarije waar ik woon, staat op ca. 1 uur lopen van ons erf op de puszta, een groepje Osagedoorns. Ik kende de boom niet, maar door de grote groene "tennisballen" was mijn belangstelling gewekt. We hebben er een mee naar huis genomen (oktober 2021) en in een pot gezet, buiten. Door een determinatie-

groep op Facebook ben ik achter de naam gekomen. Dit voorjaar kwamen er kleine plantjes boven. Ik heb ze allemaal apart verpot. Nu zijn ze 5-15 cm hoog. Ik neem aan dat ze nog niet winterhard zijn de komende winter?

Dag Nathalie,

De Osagedoorn is inderdaad de eerste jaren nog niet winterhard. Onze drie jaar jonge Osagedoorn gekocht als vervanging van de oude Osagedoorn (zie cover van het bomen-wandelboekje) mocht die omvallen, is inmiddels 16 jaar oud. Dat omvallen deed de 130 jaar oude boom bij de Maas, opzij van Stayokay, tijdens een storm in 2009 ook. Gelukkig plaatste de gemeente drie nieuwe Osagedoorns. De jonge boom hebben we in de Natuurtuinen geplant en is nu 2,5 m hoog, maar heeft nog maar een dun stammetje (zie foto).

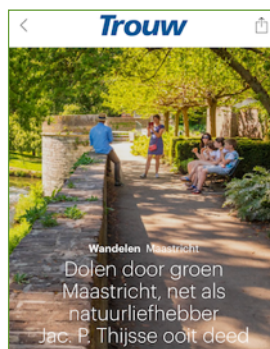
[Tineke de Jong]

Gebruik wandelboekje Jac. P. Thijsse

Onlangs dat het wandelboekje 'Onbekommerd' in de voetsporen van Jac. P. Thijsse al 26 jaar oud is vond een journalist van dagblad Trouw het leuk dit als leidraad te gebruiken voor zijn zomeruitjes-verhaal om Maastricht te bezoeken. Hij verwees ook netjes naar onze website, een leuke PR. En daar is gebruik van gemaakt: twee families uit Anna Paulowna en uit Ermelo hebben het boekje bij IVN besteld.

[Tineke de Jong]

Nieuwe website IVN Maastricht

In november komt er een nieuwe website voor alle afdelingen van IVN. Wij hebben een projectgroepje in het leven geroepen om de migratie (het omzetten van de gegevens van het ene naar het andere systeem) in goede banen te leiden en snel vertrouwd te raken met de nieuwe opzet van de website. Vanessa Ali, Chrit Merckelbagh en Chris van den Ende gaan zich hiermee bezighouden. Mocht je ook zin hebben om in de digitale wereld van websites, website-beheer, etc. te duiken....je bent van harte welkom. Meld je bij Chrit: chritm@gmail.com

Logboek werkgroepen

_ Werkgroep Publieksactiviteiten

Diverse cursussen en educatieve activiteiten

Woensdag 25 mei – Lezing Parels langs de Grensmaas

De Grensmaas is het deel van de Maas achter de stuw van Borgharen. De Maas vormt hier de grens tussen Nederland en België. De laatste jaren is er grootschalig grind gewonnen voor hoogwaterbeveiliging en natuurontwikkeling. Dit is het grensmaas-project. Nu het project bijna is afgerond spreekt men van Rivierpark Maasvallei. Als inwoner van Borgharen heb ik het project van dichtbij meegemaakt, de lezing van 25 mei moest ik dan ook bijwonen. Fred Erkenbosch van IVN Ulestraten had een mooi verhaal. Hij komt al jaren in het gebied en heeft al die tijd foto's gemaakt. Het gaf een mooi beeld van de veranderingen van het landschap door de ontgrindingen. Zelfs voor mij als bewoner is het al moeilijk voor te stellen hoe het 15 jaar geleden was. Ook waren er veel foto's van de hoogwaters. Naast de mooie beelden had Fred ook mooie verhalen. De stuw Borgharen en de sluis Limmel met het Julianakanaal werden uitgebreid besproken. De natuur werd ook niet vergeten met mooie beelden van bijvoorbeeld de Oeverwaluw. Deze lezing was zeer de moeite waard, ook voor mensen die denken het gebied van binnen en buiten te kennen.

[Carlo Poolen]

Excursies

Zaterdag 9 april - Actie Schone Maas

's Morgens om half tien stonden 14 dappere vrijwilligers (waaronder 2 kinderen) klaar om de uiterwaarden van de Maas een beetje schoner te maken. Het aangewezen gedeelte bij Borgharen was al door een andere groep opgeruimd, zodat wij een gedeelte van de Maasoevers voorbij Itteren gingen opruimen. Na instructie door een medewerker van het CNME trokken we gewapend met handschoenen, grijpers en plastic zakken (ja, ja) het gebied in. We moesten nog een eindje lopen naar het ons aangewezen gebied, maar onderweg lag er al meer dan genoeg rommel om op te rapen. Het is eigenlijk niet te bevatten wat er

allemaal aan rommel in de Maas terecht komt: hout (bomen, timmerhout), laminaat, ontzettend veel plastic, van dopjes, flesjes, kratten, wattenstaafjes, noem maar op. Het ergste vond ik nog dat je overal hele kleine stukjes plastic en ander materiaal aantrof dat nauwelijks nog op te ruimen is. Dan zou onze groep uit meer dan 100 mensen moeten bestaan die ieder een vierkante meter

zouden moeten uitpluizen. En dan nog... als je daar bezig bent vraag je je af of het nog allemaal goed komt. Een ding staat vast: we moeten blijven opruimen, niets doen is geen optie. Ik hoop dat we bij een volgende opruimactie die honderd mensen halen, zou mooi zijn!

[Chrit Merckelbagh]

Dinsdag 19 april - Week van de Duurzaamheid, Infomarkt

Op deze zonnige dinsdagochtend net na Pasen ontmoetten Antonie de Beaumont en ik elkaar om een kraampje van IVN Maas-

tricht op te zetten op de infomarkt van de Week van de Duurzaamheid van de Universiteit Maastricht. We hadden twee activiteiten voor de ongeveer 30 gasten, vooral buitenlandse studenten die toevallig langskwamen. De eerste activiteit was een 'Green Awareness Challenge' - je eigen ecologische voetafdruk leren kennen, met een korte quiz waarin wij hun leefstijl uitdaagden. Vervolgens lieten we ze nadenken over wat zij konden doen om hun voetafdruk te minimaliseren.

Bij de tweede activiteit werden stoepplanten in de schijnwerpers gezet - wijzend op de biodiversiteit in het gebied, zelfs in de stoeptegels. We hadden een aantal interessante discussies met passanten.

Mini Test – how big is your footprint?

A	B	C	D
☐ I eat meat every day	☐ I eat minimum 1x per week vegetarian	☐ I eat fully vegetarian	☐ I eat 100% vegan
☐ I go by car everyday – even for short distances	☐ I go by car few times per week, short distances I mostly bike	☐ I use mostly the bike or public transport (train or bus), and sometimes go by car	☐ I use the public transport or bike or walk everywhere, and sometimes I carpool
☐ I walk around at home in a T-shirt even in winter and put the heating up higher	☐ I have the heating on around 20-21 degrees	☐ I have the heating on at home about 18-19 degrees	☐ I put on a thick sweater and have the heating on lower than 18 degrees
☐ I buy almost every week new things or clothes	☐ I buy practically every month something new	☐ I use my stuff for a long time and only buy something new if it is broken or no longer fits	☐ I buy almost everything second-hand

IVN natuur educatie

Put the Sidewalk Plants (weeds) in the SPOTLIGHT! Give them a NAME!

 Ranunculus acris effluvis - Ranunculus	 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle
 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle
 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle
 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle	 Galium aparine Common Nettle

Instructions:
Important for keeping the city cooler and sustainable biodiversity!
Find the plants and write the name in chalk on the ground next to it. Draw an arrow if you need to point to it... →
Make a photo and post it to social media #GreenAwareness
IVN natuur educatie

Afdelingsactiviteiten

September

za	03	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
wo	07	20.00	Bestuursvergadering: Natuurtuinen Jekerdal
za	10	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek
di	13	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - Natuurtuinen Jekerdal
wo	21	20.00	Werkgroep Flora: bijeenkomst - Natuurtuinen Jekerdal
za	24	09.00	Werkgroep Vogels: Excursie - plaats nog te bepalen
wo	28	20.00	Werkgroep Publieksactiviteiten - Natuurtuinen Jekerdal

Oktober

za	01	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
wo	05	20.00	Coördinatorenoverleg: Natuurtuinen Jekerdal
za	08	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek
di	11	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - Natuurtuinen Jekerdal
wo	19	20.00	Werkgroep Flora: bijeenkomst - Natuurtuinen Jekerdal
wo	26	20.00	Werkgroep Publieksactiviteiten - Natuurtuinen Jekerdal
zo	30	09.00	Werkgroep Vogels: Excursie - plaats nog te bepalen

November

wo	02	20.00	Bestuursvergadering: Natuurtuinen Jekerdal
za	05	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek
za	05	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
di	08	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - Natuurtuinen Jekerdal
wo	16	20.00	Werkgroep Flora: bijeenkomst - Natuurtuinen Jekerdal
wo	23	20.00	Werkgroep Publieksactiviteiten - Natuurtuinen Jekerdal
zo	27	09.00	Werkgroep Vogels: Excursie - plaats nog te bepalen

December

za	03	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
wo	07	20.00	Bestuursvergadering: Natuurtuinen Jekerdal
za	10	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek
di	13	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - Natuurtuinen Jekerdal
wo	14	20.00	Werkgroep Flora: Kerstbijeenkomst in de Natuurtuinen
zo	18	09.00	Werkgroep Vogels: Oliebollemexcursie - plaats nog te bepalen
wo	28	20.00	Werkgroep Publieksactiviteiten - Natuurtuinen Jekerdal

Januari

wo	04	20.00	Bestuursvergadering: Natuurtuinen Jekerdal
za	07	09.30	Werkgroep Flora: activiteit nader te bepalen
za	07	09.30	Werkgroep Natuurbeheer: snoeien op nader te bepalen plek
di	10	20.00	Werkgroep Vogels: bijeenkomst - Natuurtuinen Jekerdal

Publieksactiviteiten

September

di	06	20.00	Cursus Geologie - theorieles 1 Natuurtuinen Jekerdal (zie pag. 13)
za	10	09.30	Cursus Geologie - excursie 1 locatie nader te bepalen
zo	11	10.00	Sterwandeling IVN Maas & Mergelland - nadere info volgt (zie pag. ...)
di	20	20.00	Cursus Geologie - theorieles 2 Natuurtuinen Jekerdal
za	24	09.30	Cursus Geologie - excursie 2 locatie nader te bepalen
di	27	20.00	Cursus Geologie - theorieles 3 Natuurtuinen Jekerdal
do	29	19.00	Beleefweek - Avondwandeling door het Stadspark (zie pag. ...)

Oktober

za	01	09.30	Cursus Geologie - excursie 3 locatie nader te bepalen
zo	02	10.00	Paddenstoelen excursie - de Dellen, Meerssen (zie pag. ...)
di	04	20.00	Cursus Geologie - theorieles 4 Natuurtuinen Jekerdal
za	08	09.30	Cursus Geologie - excursie 4 locatie nader te bepalen
di	25	20.00	Lezing Vleermuizen - Natuurtuinen Jekerdal (zie pag. ...)
za	29	19.30	Nacht van de Nacht - Belvédèreberg (zie pag. ...)

November

zo	20	11.00	Excursie naar Kasteel Wijlre (zie pag. ...)
----	----	-------	---

December

za	17	16.00	Winter schemerwandeling - Natuurtuinen Jekerdal (zie pag. ...)
----	----	-------	--

Januari 2023

zo	15	13.30	Nieuwjaarswandeling - Locatie nog te bepalen.
di	24	20.00	Cursus Wintervogels - Theorieles 1, Natuurtuinen Jekerdal
zo	29	09.00	Cursus Wintervogels - excursie 1 - locatie nog te bepalen

Voor alle publieksexcursies geldt dat deze gratis zijn. Je moet je wel online aanmelden via de link in de per mail verspreide flyer of op onze website. Graag op tijd bij het vertrekpunt zijn.

Kijk op www.ivn.nl/maastricht voor eventuele wijzigingen in de activiteiten.

Parkeer voor Natuurtuinen Jekerdal s.v.p. aan de Mergelweg.

LET OP: er is betaald parkeren. Boete parkeren in de Drabbelstraat: € 75,- !!

Velen van hen waren zich niet bewust van het belang van sommige van deze planten die door hen onkruid genoemd werden, zoals de Grote brandnetel die als enige het voedsel vormt voor de rups van de Dagpauwoogvlinder.

Een paar dagen later waren sommige van deze namen nog steeds te zien op de stoep, ook al was de plant intussen al verdwenen. [Vanessa Ali]

Vrijdag 22 april - Week van de Duurzaamheid, Bee & Balcony workshop

In het kader van de duurzaamheidsweek van de Universiteit is door mij samen met Irma Kokx een workshop over bijvriendelijke balkons verzorgd. De workshop vond plaats in en om een gebouw op het complex van de voormalige Tapijnkazerne. De studenten beschikken daar over een gebouw dat niet meer door de Universiteit wordt onderhouden, maar dat wel nog over water, elektriciteit en een beamer beschikt. De PR werd door de studenten verzorgd met groot succes. Wij hadden maar liefst 14 deelnemers plus de organisatoren.

Bij het opzetten van de workshop ging Irma met één van de organiserende studenten aan de slag om laptop en beamer met elkaar te laten communiceren. Onderwijl hield ik mij bezig met het klaarzetten van alle benodigdheden voor het praktische deel van de workshop. Wij waren ongeveer drie kwartier voor aanvang van de workshop aan de slag gegaan en die tijd hadden wij ook echt nodig.

De workshop was als volgt opgebouwd. Het eerste halve uur ging over de levenswijze van solitaire bijen en hommels en met welke planten je die een plezier kunt doen (liever geen exoten, vermijd gevulde bloemen, probeer aan gifvrij pootgoed te komen, laat 'onkruid' staan). Ik had een Powerpointpresentatie volgens de dual coding theory voorbereid. Dat betekent dat deze uitsluitend plaatjes en tekeningen bevatte, die moesten zorgen dat de inhoud van mijn verhaal beter zou beklijven. In het tweede deel mochten de studenten zelf aan de slag met stekjes en zaden en ik had ook wat opgepotte planten meegebracht die ze konden meenemen.

De ons toebedeelde tijd bedroeg een uur. Achteraf moet ik zeggen dat dat veel te kort was. Als we de workshop volgende keer nog een keer mogen geven, dan zouden we een klein uurtje gebruik maken van de kamer met de beamer en dan nog een uur voor het praktijkgedeelte buiten reserveren.

Waar liepen we tegenaan? Op de eerste plaats werd de workshop in het Engels gegeven terwijl er nul native speakers waren. Anderzijds was het gezelschap zo internationaal dat het ook niet mogelijk zou zijn geweest om dat in een andere taal te doen. Aangezien ik niet verwacht dat de meeste studenten verslaafd zijn aan Gardener's World, kan het specifieke taalgebruik een probleem opleveren. Ik had een bosje met veldbloemen meegenomen, zodat ik sommige bloemen kon laten zien. Misschien moet ik een volgende keer nog meer foto's van planten in de Powerpointpresentatie opnemen. Zelf had ik ook het probleem dat bij 'Gewone rolklaver' alleen maar 'Lotus corniculatus' uit mijn innerlijke woordenboek verscheen en ik op dit moment noch de Engelse naam (birdsfoot treefoil) noch de Nederlandse naar voren kon halen.

Het praktische deel van de workshop hadden wij last van stevige wind. Dus de zakjes met zaad gingen een eigen leven leiden. Verder hadden wij de studenten bij de uitnodiging gevraagd om iets mee te nemen om hun planten mee te vervoeren. Dat was maar beperkt gebeurd, dus hier zullen we de volgende keer zelf in moeten voorzien. Wij waren met zijn tweeën voor het praktische deel, maar misschien zou ik een volgende keer nog een extra iemand erbij willen hebben en dan gewoon de studenten per tafel (zaaien, stekken, kant en klare planten) laten rouleren met één begeleider per tafel. Het verliep nu wat rommelig en dat was een probleem omdat de deelnemers echt geen voorkennis hadden over de omgang met planten. Om een voorbeeld te geven: wij hadden in stekuitjes voorzien en één deelnemer had er moeite mee om de onderkant en de bovenkant van de bol te identificeren.

Was het allemaal kommer en kwel? Helemaal niet, de workshop werd positief ontvangen en wij hadden de indruk dat de deelnemers en de organisatoren dik tevreden waren. Het verslag dient dan ook een beetje als reminder voor onszelf om het een volgende keer nog beter te doen. [Sandra Salvador - IVN Heuvelland]

Zondag 24 april - Bomenexcursie Eik en Beuk

De route van de excursie 'Eik en Beuk' van IVN Maastricht is al uitgezet bij het 25-jarig jubileum van IVN Maastricht in 1996 en vervolgens aangepast bij het 40-jarig jubileum eind 2011 en nu nogmaals ter ere van ons 50-jarig jubileum in 2021 geactualiseerd (zie ook website).

De route gaat langs een groot aantal bomen en loopt door het Jekerdal, het Waldeckpark, de buurt Sint-Pieter, over de Sint-Pietersberg en langs onze jubileumplek 'Eik en Beuk'.

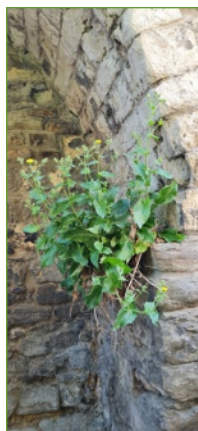
We hebben deze wandeling als een zogenaamde hybride wandeling aangeboden. Deelnemers konden kiezen om de wandeling zelfstandig te lopen aan de hand van de

routebeschrijving al dan niet op de middag zelf of in de vorm van een excursie met gids. Omdat de complete wandeling met gids te veel tijd zou vergen, hebben de gidsen ervoor gekozen om hier en daar een stuk af te snijden. Iedereen heeft wel de complete routebeschrijving toegestuurd gekregen. In totaal hadden zich 36 mensen aangemeld; 12 om de wandeling zelf te lopen met de routebeschrijving en 22 met gids. Ook hadden vooraf 2 mensen aangegeven dat ze route op een andere dag zelfstandig wilden lopen. Tineke heeft een groep van 11 mensen door het Jekerdal, Waldeckpark en de wijk Sint-Pieter geleid. Ton en Susanne namen 8 deelnemers onder hun hoede en zijn juist na een stukje park en wijk, de Sint-Pietersberg opgegaan. Bij deze wandeling ging het niet alleen om welke boom het is maar ook over de standplaats. Solitair met brede kroon of hoog opgeschoten in een bosje, in het park met exoten of als straatboom die veel vuilstof kan opvangen. Inmiddels zijn er heel veel Fladder- of Steeliepen op de route bijgekomen, we telden nu zeker 10 stuks. Soms viel het oog ook op een detail zoals het wilgenroosje in een wilg, een woekering veroorzaakt door een galmug. De eerste deelnemers zonder gids waren rond 15.15 uur weer terug (vertrek 13.15 uur), maar hadden onderweg ook genoten van het mooie weer op een terrasje. Deze mensen wisten van deze wandeling via de Volkstuinvereniging Daalhof, die lid is van IVN Maastricht. De reacties na afloop waren enthousiast: weer veel geleerd over bomen, maar ook over andere planten. Een deelnemer was zo enthousiast over de florakennis van de gids dat wij haar konden wijzen op de bijeenkomsten van de werkgroep Flora waar ze aan deel wil gaan nemen.

[Irma Kokx en Tineke de Jong]

Zondag 22 mei - Woeste Stadsnatuur in het Stadspark (Week van de Biologie)

Op zondag 22 mei had IVN Maastricht samen met ongeveer 20 mensen het genoegen van een excursie onder leiding van Rob Jansen en Bram Oosterbroek. Een stukje historie, natuurgluren en bushcrafting in de Stadsparken van Maastricht zorgden voor een zeer interessante wandeling. Van het kijken naar dieren die 's nachts tevoorschijn komen via de filmpjes van Natuurgluren.nl tot het proeven van planten waarvan de meesten van ons niet wisten dat ze eetbaar waren. Het was een verhelderende ervaring. De stad in een nieuw perspectief zien, voelen, ruiken en proeven. We hebben kunnen ruiken hoe zoetig bevergeil ruikt doordat Bram dit heeft verzameld op een paar blaadjes in een pot. Wat is bevergeil denk je? Het is een stofje dat aangemaakt wordt in klieren bij de anus van een bever. De bever sproeit dit op zijn omgeving, om zijn soortgenoten te laten zien dat dit zijn territorium is.

*Maastrichts
havikskruid*

Wilde rucola

Akkerdistel pellen

Bram heeft ons ook een paar planten laten proeven waarvan je nooit zou denken dat ze eetbaar waren zoals de jonge blaadjes van de Lindeboom met een beetje olie en zout; heerlijk in een salade. Of de gepelde stengel van een Akkerdistel die net als een groene asperge smaakt. Rob heeft veel interessante feiten met ons gedeeld over de historie van het stadspark en het gebied eromheen, en we mochten ook boven in de tuin van de School of Business and Economics van de Universiteit Maastricht een kijkje nemen en boven op de stadsmuur lopen. Langs de stadsmuur hebben we ook Wilde rucola en Maastrichts havikskruid ontdekt.

[Vanessa Ali]

Zondag 29 mei - Excursie Lanakerveld en Belvédèreberg

Op 29 mei kon eindelijk de excursie door Lanakerveld en Belvédèreberg plaatsvinden na uitstel in februari omdat dat weekend 'code geel' was uitgeroepen. De drie gidsen Pieter Caljé, Carlo Poolen en Chrit Merckelbagh namen 3 groepen mee (ongeveer 30 mensen) op deze geweldige en afwisselende tocht door een gebied dat normaal gesproken niet wordt gezien door de gewone wandelaar. Van wandelen door een voormalige vuilnisbelt naar een zonnepanelenpark op de vuilnisberg, tot het oudste landbouwgebied van Nederland verbonden met de Bandkeramiekers en een straat met de mooiste oude boerderijen. Kortom: het was een wandeling die erg de moeite waard was. Hier ligt een rijke geschiedenis maar ook deze wandeling gaf de indruk helemaal niet in Maastricht plaats te vinden, maar in een of ander prachtig buitenland. Zoveel verborgen pareltjes om te ontdekken in het prachtige Maastricht! Leuk nog om op te merken dat er

een aantal mooie landmarks te vinden zijn in het boek 'Landmarks van het Grens-
schap', te koop aangeboden door Pieter Caljé, waar de Belvédère er een van is, met
een grote 'kei' en een 'infopaal' (zie eveneens bladzijde 21). Prachtig uitzicht vanaf dit
punt. Wij zaten in de laatste groep met Chrit, die zijn debuut maakte als gids: niets van
te merken. Hij vertelde alles op een geheel eigen, makkelijk toegankelijke manier, boei-
end en verhalend. Hij kende de omgeving op zijn duimpje, dat was wel duidelijk.
Chapeau Chrit! [Vanessa Ali]

27, 28, 29 en 30 juni - AvondNatuur4daagse

Maandag 27 juni - Biodiversiteit in het Jekerdal

Met 20 deelnemers zijn wij, gidsen, door een deel van het Jekerdal gewandeld.

Hierbij hebben we aandacht besteed aan allerlei aspecten van de natuur en cultuur.

We hebben gelet op vogels. De Zanglijster zat bijna de hele avond te zingen. Ook de
Tijftjaf liet zich vaak horen. We zagen een Zwarte roodstaart, een Torenvalk, Merels
(waarvan de aantallen zich hersteld lijken te hebben na de ziekte die er geheerst heeft),
Staartmezen, Blauwe reiger, Bosrietzanger, Gierzwaluwen, en andere.

We hebben verteld over het beheer van de graslanden door het CNME. Dat er tweemaal
per jaar gemaaid wordt om allerlei bloemen en kruiden de kans te geven te groeien en
bloeien en zaad te vormen voor het volgende jaar. Het resultaat van dit beheer is, dat er
steeds meer bloemen verschijnen en dat mede dankzij de Ratelaar die parasiteert op
grasplanten het gras zwakker en minder dicht wordt. Op één plaats is zelfs een soort
Orchis weer verschenen. Een paar bloeiende planten die we zagen: Knoopkruid, Cicho-
rei, Witte honingklaver, Duizendblad, Uitgebloeide ratelaar, Witte en Rode klaver, Boter-
bloem, allemaal voedsel voor insecten.

Het gebruik van het Jekerdal door de mens gedurende vele eeuwen is aan bod geko-
men. De eeuwenoude Apostelhoeve, waar nu op grote schaal druivenstokken zijn aan-
geplant voor het maken van wijn, het verbouwen van landbouwgewassen als graan,

bieten, aardappels en mais. In het verleden werden er ook groentes gekweekt die dienden om de inwoners van Maastricht te voeden.

Er staan heel wat molens langs de Jeker. We hebben de molen van Lombok bezocht, een voormalige graanmolen. Daarnaast lag oudtijds een oliemolen. Meer stroomopwaarts ligt de Nekummarmolen (die we tijdens deze excursie niet gezien hebben) en ook in de stad liggen watermolens (bv. de Bisschopsmolen).

Na de excursie hebben een paar deelnemers onder leiding van Ger Beckers en Arthur Stols nog enkele soorten vleermuizen gespot met een batdetector en met het blote oog. De informatie over leefwijze en wijze van broeden van vleermuizen was erg interessant.

Wij hebben de indruk gekregen, dat de deelnemers tevreden en met een zak vol informatie weer naar huis zijn gegaan. [Henny Kloosterboer en René Pirson]

Dinsdag 28 juni - Biodiversiteit in de Kleine Weerd

Wat boffen we weer met het mooie weer; dan komt iedere excursie beter tot zijn recht.

Dit keer durfden de nieuwe landschapsgidsen Julia en Ton het aan om met het thema biodiversiteit op pad te gaan. De belangstelling was groot, 25 wandelaars.

Eerst werd de bomenroute 'Bomenpad Heugem' een stukje gevolgd, waarbij we even stil stonden bij de Fladderiep, de Vaantjesboom, de Zwarte els en de Wilgbladige eik bij de kerk. En wat geurden de lindebomen in Heugem, de Vlinderstruik in de Kleine Weerd en de Honingboom bij het Gouvernement, heerlijk. Wel hadden de bomen het moeilijk door de derde warme en lange droge voorjaar en zomer op een rij.

De Kleine Weerd liet twee verschillende vegetaties zien. Eerst liepen we door een struikenrijk gebied, ooit door boeren als landbouwgrond gebruikt en rijk aan voedingsstoffen. De Vlier, Wilg en Zwarte els langs de waterkant waren dominant, maar langs de rand waar het zonlicht vrij spel had was een zoom van bloeiende planten als Jakobskruid en Sint-Janskruid te zien. Ton vertelde hoe dit gebied is omgevormd tot natuurontwikkelingsterrein en Julia ging vooral in op de flora. Ook bij het Jac. P. Thijsse-monument, een voeder- en waterbak voor vogels, stonden we even stil en werd een raadsel opgelost met als beloning het wandelboekje 'In de voetsporen van Jac. P. Thijsse'. En natuurlijk op de brug aandacht voor de kikkers, de grote karpers en watervogels, helaas geen IJsvogel.

Het tweede deel van de Kleine Weerd lag helemaal open en volop in de zon, waar Wilde marjolein, Rolklover, maar ook de Vlinderstruik van profiteerden.

Daarna doken we Randwyck in met verrassende waterpartijen, vraat van de Bever en ook hier watervogels. De bermen worden hier door schapen kort gehouden, waarbij er veel zaad van planten met de vacht mee verhuizen van berm naar berm. Op het eind werden we door Vanessa en Marja beloond met water, fris of thee en werden Julia en Ton bedankt voor hun afwisselende en biodiverse excursie. Als verrassing deed Ton nog de bomenboekjes gratis uit.

Tot slot stonden Ger en Arthur klaar om nog een klein groepje mee te nemen naar het water om vleermuizen te spotten. Of het gelukt is weet ik niet, mijn pijpje was na 2,5 uur leeg. [Tineke de Jong]

Woensdag 29 juni - Biodiversiteit in de Hoge en Lage Fronten

Op de 3e IVN-wandeldag hebben we een mooie wandelavond in het Frontenpark begeleid. Hoewel het startpunt niet voor iedereen makkelijk te vinden was, waren we om 19.00 uur compleet (16 wandelgasten) voor vertrek. De wandelgasten waren enthousiast en nieuwsgierig waardoor er een mooie uitwisseling ontstond van kennis die gedeeld kon worden over de flora en fauna (bv. Muurhagedis, Vroedmeesterpad, Gele honingklaver, Wilde marjolein) en de cultureel-historische bijzonderheden van het gebied (vestingwerken, ophef vestingstatus vanaf 1867, verschillende functies van de gebouwen sindsdien).

De avond stond in het teken van biodiversiteit. Dit onderwerp kwam goed tot zijn recht door de rijke dieren- en plantensoorten in het gebied. De samenhang en de diversiteit kwam goed naar voren. We hebben kunnen afronden met een 'drankje bij Merlijn' en werden vervolgens nog uitgenodigd om met twee experts op zoek te gaan naar vleermuizen met behulp van bijzondere apparatuur om de dieren te traceren.

Kortom een mooie wandelavond in een mooi gebied. [Igo Gorissen en Petra de Kadt]

Donderdag 30 juni - Biodiversity in the City Park

Unfortunately, due to very bad weather we had to cancel the fourth evening walk – where 12 persons were going to participate during the English guided walk. We will redo the walk during the Experience week (Beleefweek) on Thursday 29th September. [Vanessa Ali en Irma Kokx]

27-30 juni - Vleermuisexcursies volgend op de wandelingen van de AvondNatuur4daagse

Maandag 27 juni - Vleermuizen bij het bruggetje

Rond 22.00 uur was de zonsondergang. Vanaf 21.30 uur hadden wij ons opgesteld naast het bruggetje aan de bypass van de Jeker nabij de watermolen Lombok. De wandeling in het Jekerdal werd afgesloten bij het CNME-gebouw aan de Drabbelstraat. Nadat de deelnemers een versnapering hadden gebruikt ging een deel naar huis en zij die vleermuizen wilden spotten gingen naar het afgesproken punt 100 meter ten zuidwesten van het gebouw van de CNME.

Een vijftal IVN-ers hebben bij het bruggetje geduldig staan afwachten tot de eerste vleermuizen waren te horen en te zien. Vanaf het moment dat men op de afgesproken plaats arriveerde, werd er uitleg gegeven over het gebruik van batdetectoren, ook de nieuwste vinding op het gebied van ultrasone geluiden, de Echo Meter Touch 2 Pro. Met dit apparaat meten we ultrasoon geluiden en maken het geluid zichtbaar dat vleermuizen produceren tijdens hun jacht op insecten. Deze meter is prima te gebruiken op smartphones en bijvoorbeeld tablets (de app is gratis te downloaden). De meter beschikt over een ultramoderne ultrasone microfoon en wordt door middel van een usb c-aansluiting op het apparaat aangesloten. Ingebouwd is ook automatische soorten herkenning. Bij opname van een passerende vleermuis wordt het spectrogram op het scherm zichtbaar en de soort automatisch benoemd. Ook is de route die de vleermuis aflegt binnen bereik van de microfoon (30 meter) op de kaart van de ingebouwde GPS zichtbaar. De zon ging onder om 22.03 uur en rond 22.20 uur vlogen de eerste vleermuizen over onze hoofden van twee tot 15 meter hoogte; de meeste waren gewone dwergvleermuizen (*Pipistrellus pipistrellus*). Rond de klok van 23.00 u sloten wij deze sessie af en gingen voldaan huiswaarts. [Ger Beckers]

Dinsdag 28 juni - Vleermuizen in de Kleine Weerd

In tegenstelling tot de voorgaande avond hebben wij ons niet statisch opgesteld. Het lag in de bedoeling om de deelnemers aan de wandeling tegemoet te lopen op de parkeerplaats De Beente in Heugem. Op de parkeerplaats hadden de deelnemers na de wandeling hun dorst gelest; ook door de organisatie keurig geregeld. Thuur en ik gingen daar de geïnteresseerden ophalen om vleermuizen te gaan zoeken in het nabijgelegen natuurgebied de Kleine Weerd. Ook nu ging de zon onder rond 22.03 uur. Na een korte uitleg over gebruik van de batdetectoren werden deze uitgereikt en het volume aangezet waarna we geduldig wandelend en regelmatig stil staand het ultrasoon geluid opvingen. Uit de grassen en struiken weerklonken de ritmische klanken van onder andere

kekels en overige grasbewoners die nu hoorbaar waren via de apparatuur. Rond de klok van 22.30 uur waren er nog geen vleermuizen waargenomen op deze warme zomeravond. Op de houten brug aangekomen werd het grootste inheemse knaagdier waargenomen: een rondzwemmende Bever die rustig bij ons in de buurt zijn avondrondjes deed. Vele kikkers verzorgden een zomerconcert en lieten zich door ons niet verstoren. Ook waren wolken van insecten, Knutten (worden ook Knaasjes, Knijten, Knozels, Mietsen, Mampieren of Meurzen genoemd) van de orde Psychodidae voltallig aanwezig. Terwijl de tijd verstreek werden vragen over vleermuizen door ons beantwoord en de jaarcyclus van deze vliegende zoogdieren uitvoerig besproken.

Rond de klok van 22.45 uur waren wij weer terug op de parkeerplaats en keerden, met de zoekkaart met de meest voorkomende vleermuizen in Nederland in de rugzak, huiswaarts.

[Ger Beckers]

Woensdag 29 juni - Vleermuizen in Lage Frontenpark

Ook deze dag warm zomerweer en er werd geen neerslag verwacht. Opgetogen trokken we naar de afgesproken locatie bij de uitspanning Het Front in het Lage Frontenpark. Daar troffen we de uitbater aan en genoten van een frisse drank rond 20.30 uur. Het was er heerlijk rustig terwijl Thuur en ik voorbereidingen troffen om voor de derde avond op rij het meegebrachte materiaal uit te stallen voor een korte uitleg aan de deelnemers van de AvondNatuur4daagse. Voor 21.00 uur arriveerden de wandelgroep en maakten allen dankbaar gebruik van de banken en tafels en de drankjes. En juist op het moment dat het tweede gedeelte van de AvondNatuur4daagse-wandeling zou aanvangen plaatste een hovenier/tuinman zijn gehoorbeschermer op zijn oren en begon met zijn luidruchtige bosmaaier in de directe omgeving aan zijn overwerk. In samenspraak met de uitbater ging deze hovenier pauzeren zodat wij konden aanvangen met uitleg van batdetectoren en Wildlife Acoustics instrumenten. Toen de zon onderging rond 22.03 uur liepen wij met 8 personen de trappen af richting Lage Frontenpark tegenover de Kazerne en het Courtinepad en vervolgens langs de gracht Lage Fronten en hielden de hoge vestingmuur aan de rechterkant, de gracht volgend tot bijna onder aan de "krul", de oude oprit van de Noorderbrug.

Gelijk onder aan de trap werden de eerste jagende vleermuizen gezien en gehoord en dit bleef zich herhalen tot het moment dat wij weer terugliepen naar de plaats waar wij vertrokken waren en rond 22.50 uur konden wij vaststellen dat we opnames hebben kunnen maken van de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) de Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en zeer bijzonder voor de stad Maastricht de kleinste van deze dwergvleermuizenfamilie, de Kleine dwergvleermuis (*Pipistrellus pygmaeus*).

[Ger Beckers]

Donderdag 30 juni - Vleermuisexcursie gaat niet door

's Middags werd 'code geel' gegeven voor Maastricht van 16.00 uur tot 20.00 uur (regen, onweer en windstoten). Na 22.00 uur werd weer regen verwacht en dit is niet ideaal om een educatieve vleermuizenexcursie uit te voeren gezien de gevoeligheid van de meetapparatuur en de minimale trefkans om onder deze omstandigheden vleermuizen waar te nemen die op vliegende insecten jagen. Daarom hadden wij besloten om dit onderwerp vanavond te laten vervallen. De personen die voorgaande avonden meegewandeld hadden waren wel in de gelegenheid geweest om in de verschillende gebieden vleermuizen te spotten.

En terwijl ik dit verslag zit te schrijven, vliegt op deze ruige avond rond zonsondergang een Gewone dwergvleermuis herhaaldelijk langs mijn raam op de derde verdieping. "Als wij niet naar hem gaan, komt hij wel naar ons" was hierbij mijn gedachte. Nagenietend van deze AvondNatuur4daagse groet ik jullie namens Thuur Stols en mijzelf.

[Ger Beckers]

Zaterdag 2 juli - Nachtvindertelling Sint-Pietersberg

17 Enthousiaste nachtvindertellers kwamen met IVN Maastricht o.l.v. Marcel Prick en Jo Hermans nachtvinders observeren en tellen. We hadden prima windstil en droog weer. Marcel en Jo hadden een laken met een felle lamp opgesteld, enkele vallen neergezet en paaltjes en boomstammen ingesmeerd met lokstof. Rond 22.00 uur werd het donker genoeg en gingen we van start. Aanvankelijk kwamen vooral microvinders op het laken af. Met de huidige fotocamera's zijn die goed in beeld te brengen en zie je hoe mooi ze zijn. Inmiddels arriveerde nog een deelnemer met een laken en lamp dat een eindje verderop werd opgesteld. We kregen bezoek van 2 handhavers die zich afvroegen wat we aan het doen waren en ook even belangstellend meekeken naar het doek waar het inmiddels wriemelde van de vlinders. Ook enkele jongeren die weer naar de stad gingen keken belangstellend even op de lakens. Naarmate het later werd begonnen ook de grotere vlinders te verschijnen met vaak hele mooie namen zoals Groot avondrood, Hyenavinder, Peper en zoutvinder, Vliervinder, Kanarie, Bont schaapje en Huismoeder. Voor mij was het verschijnen van 2 Ligusterpijlstaarten het hoogtepunt: de grootste vlinder van Nederland. Beide bleven ook lang stilzitten zodat ze goed te bekijken waren. Tegen 2.00 uur 's nachts wilden we langzaamaan gaan opruimen, maar ja, toen verscheen de knaller van de avond: 2 Eikenweeskinderen. Zeer zeldzaam en voor het eerst zijn er nu 2 waargenomen in Nederland, aldus Marcel. Langzaamaan begonnen de eerste deelnemers weer naar huis te vertrekken.

We hebben die avond minstens 150 verschillende soorten nachtvinders geteld en de

meeste zijn ingevoerd in Waarneming.nl. Enkele vlinders zijn in een potje opgestuurd om te bepalen welke soort het is. Alles bij elkaar een zeer geslaagde telling.

[Antonie de Beaumont]

Zondag 3 juli - Hoge en Lage Fronten, Fort Willem

Vandaag stond een wandeling door de Fronten (jowel Laag op de heenweg en Hoog op de terugweg) en een bezoek aan Fort Wöllem op het programma van Buurtnetwerk Campagne. Bij de Maastrichtenaren beter bekend als de 'Werreke', want het waren ook de verdedigingswerken van de stad van Maas tot Caberg.

Lekker weer en gelukkig niet té warm, want het was een behoorlijke trip. In de Lage Fronten wezen Carlo en Antonie (IVN Maastricht) ons op de veranderende loop van de Maas. En de Jeker zou daar in de vroege jaren ook nog een stukje gelopen hebben om het inundatiegebied ('de kommen') onder water te kunnen zetten als de vijand eraan kwam! Daar tegenover had je de vestingwerken en eronder de Kazematten. Tegenwoordig worden deze waterreservoirs ook weer aangelegd maar dan om water te kunnen bergen tegen overstromingen bij hevige regen!

Verder waren er ter verdediging vier Bastions en enkele Ravelijnen, maar de meeste daarvan zijn verdwenen, slechts enkele straatnamen herinneren ons hieraan.

De Lage Fronten is nu vooral als natuurgebied ontwikkeld en omdat het water nauwelijks stroomt moet dit regelmatig 'geschoren' worden. Beter gezegd de wijze waarop de hoeveelheid algen en groen onder controle gehouden wordt. Ook de zeldzame Muurhagedis heeft er zijn domicilie gevonden. De Wilde marjolein/oregano stond in bloei, Slangenkruid en nog veel meer. Het CNME zorgt hier voor ecologische ontwikkeling. En sinds kort is hier een natuurspeeltuin aangelegd.

Op naar het Fort met entree in speeltuin Fort Wöllem, pas gebouwd in 1815-1818 als verdedigingsfort van het Noord-

Foto: Christien op 't Hof

westen. Interessant om hier eens naar binnen te gaan en door de zogenaamde ringgalerij/gangen te lopen met 136 kamertjes met schietgaten gericht op het lagergelegen tussengebied. Het is een kazemat met lunetten. Maar dit is eigenlijk een bezoek op zich waard.

Daarna terug via de Hoge Fronten en dat is echt een mooie route. En dan kun je pas goed zien hoe de strategische

plannen van verdedigen (en soms ook aanvallen) in zijn werk gingen en wat er bedoeld wordt met 2e verdediging en poortjes in het vestingwerk om óf te vluchten óf de vijand van achteren aan te vallen. Een lange maar mooie tocht met dank aan Carlo, Antonie en SVM.

[Christien op 't Hof, Buurtnetwerk Campagne]

Zondag 10 juli - Film GRUTTO!

IVN Maastricht heeft Cinéma Lumière overtuigd de film GRUTTO! De reis van onze Nationale Vogel op te nemen in haar programmering en deze op een zondagochtend, exclusief aan IVN-leden, te vertonen. Op 10 juli, drie dagen na de première, konden we in de zaal met het grootste scherm genieten van deze nieuwste productie van Ruben Smit, Gouden Kalf-winnaar en maker van onder meer de films Wad en De nieuwe wildernis. Om het extra feestelijk te maken bood het restaurant van Lumière ons de mogelijkheid om voorafgaand aan de film te genieten van een tiptop ontbijtje. Het werd geserveerd op het terras, heerlijk in de ochtendzon. Degenen die alleen voor de film kwamen kregen een sympathieke korting op de entreeprijs. En IVN zou IVN niet zijn geweest als er niet nog een vleugje educatie aan deze imponerende film was toegevoegd: alle bezoekers kregen voor aanvang een factsheet met bijzondere kenmerken over het leven van de Grutto.

De film is een must voor vogelliefhebbers, nee, eigenlijk voor iedereen. Want GRUTTO! gaat over veel meer dan de lange reis die deze prachtige vogels tweemaal per jaar ondernemen tussen de veenweides van Nederland en de mangrovebossen in de estuaria van Senegal. De film is vooral een luide aansporing om nu snel echt werk te maken van natuur-inclusieve landbouw. Decennia polderen rond het weidevogelbeleid heeft veel te weinig opgeleverd.

De indringende beelden van gortdroge weilanden zonder insecten, de John Deer met cirkelmaaier die op een nest afstormt, de boeren in Senegal die de Grutto's verjagen

omdat ze er met hun rijstoogst vandoor gaan, frustreren. Maar de schitterende opnames van Grutto's op trek bij een rode zonsondergang, de vertederende close-ups van jongen die uit hun eieren breken en hun eerste insect vangen, maken je blij. Zo ook de muziek van Sofia Dragt (zie: <https://www.youtube.com/watch?v=ZhObQXmpEAg>) en de warme stem van Gijs Scholten van Aschat, de Nederlandse David Attenborough. Het contrast tussen schoonheid en hardvochtigheid is schrijnend in dit nieuwe meesterwerk van Ruben Smit.

Laten we hopen dat het Aanvalsplan Grutto, onder aanvoering van Pieter Winsemius, een keerpunt wordt en voorkomen zal dat Nederland het eerste land wordt met een Nationale Vogel die uitgestorven is.

Vogelbescherming Nederland heeft samen met Ruben Smit een educatieproject ontwikkeld, getiteld: Grrrutto-grutto!. Door middel van vijf digitale lessen, met de prachtigste beelden uit de film, leren kinderen alles over de Grutto en andere weidevogels.

Zie: <https://www.lessonup.com/en/lesson/AosYDr2kio2Wfz2pS> [Hugo Bloksma]

Film opening trap bij Jubileumplek

Op 26 juni j.l. heeft Vanessa de openingsceremonie van de trap bij de Jubileumplek door wethouder Vivianne Heijnen (nu staatssecretaris) uitgebreid gefilmd. Het heeft even geduurd maar de film is nu klaar en staat op You Tube.

Als je onderstaande link in de adresbalk van je browser invult kun je de film bekijken.

https://youtu.be/n_j1GeWtHvg

_ Werkgroep Jeugd

Donderdag 21 juli - Kinderen zeer geboeid

Op verzoek zijn de Scharrelkids ook actief op scholen. Zo heeft Basisschool de Poort in Heugemerveld ons gevraagd om mee te helpen met de afsluiting van het schooljaar op donderdag 21 juli. 120 Kinderen, verdeeld over 6 groepen krijgen een aantal activiteiten aangeboden. IVN Maastricht biedt 2 activiteiten aan: vleermuizen en natuurles.

Ger Beckers leert de kinderen alles over vleermuizen. Tot verbazing van de leerkrachten luisteren de kinderen ademloos naar zijn verhaal. Ook de grootste kinderen zijn muisstil. Wel zaait Ger paniek met de opmerking dat er vleermuis kan worden gegeten. Gelukkig zijn het vleermuizen van drop.

John Steins en ik zorgen voor een natuurles op het schoolplein. De kinderen starten met het zoeken naar bloeiende planten. Na de opmerking dat er niets groeit, gaan de kinderen toch op onderzoek. Al snel blijkt er heel wat te groeien zoals Havikskruiden, Kruiskruiden, Streepzaad, Ganzenvoet en Brandnetel. Met stoepkrijt mogen de kinderen de naam van de plant op de grond schrijven zodat iedereen weet wat er groeit en bloeit. Vervolgens kunnen de kinderen op jacht naar diertjes op het schoolplein. Al snel worden er spinnen, mieren en wantsen gevonden. Hoogtepunten zijn een Wesp, een Witte krabspin en een Schildwants. Ook staat er een bak met waterdierjes. Deze bak wordt grondig onderzocht en de diertjes worden met loop en bino bestudeerd. Een bino is een binoculair; een soort microscoop voor grotere objecten. Na drie kwartier moeten de kinderen wisselen, maar het kost moeite om ze los te krijgen van het natuurlijk leven op het schoolplein. Een meisje geeft aan dat ze doodsbang is voor kleine beestjes, maar uiteindelijk staat ook zij met een loopje te genieten van het kleine grut met zes pootjes.

[Carlo Poolen]

Blijf op de hoogte van de activiteiten van IVN Maastricht

E-mail service: aanmelden bij Chrit Merckelbagh, werkgroep PR:
chritm@gmail.com

Website: kijk ook op de website voor het laatste nieuws,
www.ivn.nl/maastricht

Humus: nr. 114
komt uit: begin januari 2023 en loopt tot half mei

_ Werkgroep Flora

Woensdag 20 april - Natuurtuinen Jekerdal

Eerste woensdagavond, sinds lange tijd door de perikelen rond het Corona-gebeuren. Begonnen met een kop thee te drinken en wat vertellen onderling. Aanwezig waren Kik, Tineke, Enne, Pieter, Marijke, José, Irma en ik.

Knolboterbloem

Bitter barbarakruid

Vervolgens een rondgang door de groentetuin (noordzijde) met vergeten soorten groenten en wilde planten, zoals Slangenkruid, Smeewortel, Knoflook, Framboos, Zeekool, Tuinbonen, Postelein en Judaspenning. Kuierend langs de serre zagen we de Scherpe boterbloem en de Knolboterbloem met neergeslagen kelkbladeren, iets verder Bitter barbarakruid.

Van dit kruid heeft Tineke het Bitter barbarakruid als waarneming naar waarneming.nl gestuurd en de bevestiging gekregen, dat het inderdaad om het Bitter barbarakruid gaat (bovenste bladeren stengelomvattend, veerdelig, en veerspletig, hauwen kleiner dan 3 cm, aanliggend). Het brede pad overstekend zagen we Wit vetkruid, Betonie, Artemisia, in de rand van de Natuurtuinen de Osagedoorn, Mispel, Duindoorn, Olijfwilg en de Fladderiep.

[Ton Castermans]

Zaterdag 7 mei - Bosschereiland, een schitterend waterrijk gebied

Hoe kom je daar? Je fietst de Bosscherweg af en na de laatste flat ga je twee bruggen over. Na de laatste brug het tweede pad rechts. Houd rechts aan en je hebt een schitterend uitzicht op dit waterrijke gebied.

We zijn met een select groepje en we verwelkomen een nieuw lid, Marjan. We speuren de berm af: Boerenwormkruid, nog niet in bloei, Sint-Janskruid met in de blaadjes lichte puntjes, waar de olie in zit, Wikke, Liggende klaver: geen Hopklaver, want die heeft een puntje aan het blad.

Daar het al weken zonnig en droog is kunnen we afdalen naar het lage deel. Normaal is dit een drassig gebied, maar nu is de kleigrond gebarsten en de poten van de runderen

Blauwe waterereprijs

hebben kuilen achtergelaten in de harde grond. Hier vinden we de waterminnende planten, zoals o.a. Blauwe waterereprijs, Blaartrekkende Boterbloem, Munt, Pitrus,

Kattestaart, Vijfvingerkruid, Beekpunge, Reukloze kamille en Wolfspoot. In het helder stromende water zien we Waterkers: heerlijk om een soepje van te maken! We raadplegen nogal eens onze apps op onze telefoons. Maar het klopt niet altijd. Behalve met onze hoofden naar beneden, kijken we ook wel eens omhoog. We horen de Veldleeuwerik en zien een Kievit en hoog op een paal een Grasmus.

De variatie aan planten is enorm. Ik noem er nog een paar: Krulzuring, Bastaard wederik, Zomerfijnstraal, Gewone waterbies, Gewone veldsla en Berggooievaarsbek. En tot slot ook nog een stel overvliegende zwanen.

[Marijke Duffhauss]

Woensdag 18 mei - Grassen

Op woensdagavond 18 mei waren José, Kik, Pieter, Irma, Inge en Ton op bezoek bij Carlijn van Tijen. Carlijn weet veel van grassen en had de Florawerkgroep voorgesteld om vanuit haar tuin aan het Gerarduspad een grassenwandeling te maken. Carlijn had al potjes met grassen klaargezet zodat we meteen konden beginnen met de noodzakelijke voorbereiding.

Waaraan herken je grassen? Grassen zijn eenzaadlobbigen en die zijn te herkennen aan de evenwijdige bladnerven. Typisch is ook dat ze een laag groeipunt hebben en dus goed te maaaien zijn. Het blad loopt vanuit een knoop, stengelomvattend, omhoog en buigt dan af naar buiten. Op dat buigpunt bevindt zich het 'tongetje'. Dat tongetje is bij elke grassoort anders maar het is alleen met een loepje goed te zien. De stengel loopt uit in meerdere bloeiaren met stampers, meeldraden en naalden. Aan de vorm, grootte, kleur (en ook de beweging in de wind!) van die bloeiaren kun je de soort vaak meteen herkennen.

We oefenden met Kropaar, Witbol, Glanshaver (Frans raaigras), Engels raaigras, Muizengerst, IJle dravik, Beemdgras (straatgras) en gingen daarna op pad. De grassen die we hadden geoefend waren volop aanwezig en we konden ze al snel op naam brengen. Juf Carlijn had goed werk geleverd. We kwamen echter ook bijzondere grassen tegen

Muizengerst kruipertje

zoals het invasieve Langbaardgras langs het spoor en het zeldzame Stijf hardgras in de Koepelstraat. Tijdens onze wandeling bleek dat Carlijn niet alleen oog had voor grassen. We kregen ook te horen waarom de Heerderweg zo breed is (door een tramlijn die heel veel geld kostte maar weinig gebruikt is). En bij een klein, verscholen kapelletje in de Heerderweg hoorden we het verhaal van gebedsgenezers Martha Geelen. We hebben een buitengewoon interessante wandeling gemaakt. [Pieter Terpstra]

Woensdag 15 juni - Orchideeën bij Ternaaien

We waren al heel lang van plan om weer eens in het voorjaar naar de orchideeën bij Ternaaien (Lanaye) te gaan kijken. Bijna de hele werkgroep Flora (Kik, Pieter, Ton, José, Marijke, Inge, Susanne, Marjan, Gerard en Irma) + Natuurtuinenvrijwilliger Tonnie zijn we in de avond al carpoolend naar Ternaaien gereden. We waren bang dat de orchideeën uitgebloeid zouden zijn, maar al meteen in het eerste veldje zagen we veel Bosorchis. Deze is herkenbaar aan een gevlekt blad. Omdat dit een mooi bloemengrasveld is, zagen we ook het Rapunzelklokje, Gewone agrimonie, veel Rataelaar, Hokjespeul en Wilde marjolein. Ook Blaassilene, Beemdkroon en Gele morgenster was hier te vinden. We meenden de Gevlekte orchis te herkennen, maar het kan ook de Bosorchis zijn geweest. Met behulp van Obsidentify werd een uitgebloeide orchis gede-termineerd als de Purperorchis. In het tweede veldje stond heel veel Grote keverorchis, te herkennen aan het brede blad. Helaas zagen we hier ook gaten in de grond, waar onbekenden de orchis uitgegraven hadden. We liepen door naar het derde veldje met een Rietorchis, Gewone brunel, Luzerne, Sint-Janskruid en Knoopkruid. We wisten dat hier de Zwarte engbloem moest staan, maar waren hier voorbijgelopen. Gelukkig had Susanne het plantje gevonden. Voor mij was dit een nieuwe soort. Teruggaande hebben we ook het tweede veldje wat beter bekeken en vonden vlakbij de Grote keverorchis een Bijenorchis die we eerder gemist hadden. In dit tweede veldje zagen we de Poppenorchis, waarschijnlijk het Soldaatje en heel veel Welriekende nachtorchis die een hele aangename lucht verspreidde. Gelukkig wordt het in juni laat donker, dus fijn dat we zoveel hebben kunnen zien. En natuurlijk hebben we nu het plan om volgend jaar eerder te gaan kijken om nog meer te zien. [Irma Kokx]

_ Werkgroep Natuurbeheer

*Deze boom is voor de helft gesnoeid.
De andere helft komt volgend jaar
aan de beurt.*

Zaterdag 23 april en zaterdag 7 mei - Amby, Schouenlaan, Bloesemweide

De boomgaard van Amby heeft veel jonge bomen. Jonge bomen hebben extra aandacht nodig. Als de takken recht omhoog groeien moeten ze worden uitgebogen zodat ze weer onder een hoek van 45 graden naar buiten staan.

Dit uitbuigen kun je doen door een touwtje aan het uiteinde van de tak te binden en deze lager aan de boomkorf vast te knopen. Je trekt net zo lang aan het touwtje tot de tak onder de goede hoek staat. Na 2 jaar rot het touwtje door en is het ook niet meer nodig. Gebruik dus altijd natuurlijke materialen, dan heb je er geen omkijken meer naar.

De appelbomen in de wei hebben veel opschot. Deze waterloten hebben na enkele jaren een mooie dikte en zijn een hele klus om ze eruit te zagen. Als de bomen nog niet zoveel blad hebben kun je goed beoordelen wat eruit moet. Om de appelboom niet te veel te belasten hebben we maar de helft

van de dikke waterloten eruit gezaagd, de tweede helft komt volgend jaar aan de beurt.

Op een afstand kun je goed zien wat een hoeveelheid takken eraf is gekomen.

Samen met de buurt hebben we in twee maanden veel werk verricht.

Presentielijst: Mientje, Nannie, Jules, Max, Dirk, Suzan, Ieke. Van de Bloesemweide Amby waren 8 personen aanwezig. Totaal april: 15 personen en totaal mei: 8 personen.

Zaterdag 4 juni en zaterdag 9 juli - Gronsveld Boomgaard Mientje

Mientje is een van onze trouwe snoeiers van de werkgroep. De boomgaard is prachtig gelegen aan de rand van het Savelsbos en heeft oude en jonge fruitbomen. Een monument in het landschap. De kersenbomen zijn bejaard en wij zorgen door onderhoud dat ze gezond blijven.

Dit doen we door de takken die te lang worden in te korten, en ook in de hoogte takken terug te snoeien, zodat de boom niet te veel wind vangt. De pruimenbomen hebben vaak gebroken takken, veroorzaakt door het gewicht van het fruit. Omdat de pruimen nog niet geoogst zijn komen we in augustus nog een keer terug om deze takken eruit te snoeien.

Presentielijst: Jules, Mientje, Nannie, Dirk, Enne, Johanna, Max, Goos, Ieke. Totaal juni: 9 personen. Totaal juli: 4 personen.

[Dirk van de Weijer]

_ Werkgroep Vogels

Zondag 24 april - Ontbijtexcursie naar de Horster Grub

In de vroege zondagochtend treffen we elkaar in Mheer. Marian, die hier woont en de omgeving als haar broekzak kent, zal ons voorgaan in een vogelspotwandeling van zo'n zes kilometer door het Droogdal van Terhorst, in de regio bekend als de Horster Grub. Maar eerst gaan we ons meegebrachte ontbijtje verorberen aan de gezellige lange tafel in haar tuin. Met koffie, thee en jus d'orange maakt Marian het compleet. Zo vroeg in de ochtend zijn er nog geen andere geluiden dan het gezang van de vogels en de oh's en ah's van ons allen over het prachtige uitzicht op us sjoen Limburg, waarop we hier worden getraceerd.

Vogels, ze kunnen overal zitten!

We zijn nog maar net van start als we op een paal twee Zwarte roodstaarten zien. Hoewel je deze soort werkelijk overal kunt tegenkomen, staan we er toch even bij stil. Die combinatie van steenrood en fluweelzwart maakt ze zo bijzonder.

Even later een romantisch voorjaarsstereotype: twee Zanglijsters zingen elkaar geestdriftig toe. De drie tot zes keer herhaling van een strofe is heel kenmerkend. Waar we bij de Langkoel de bos-

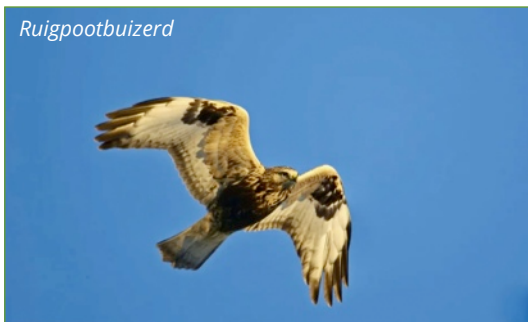
strook uitlopen zien we een Zwartkop in een maretak duiken en wegvliegen met een wit besje naar een boom ernaast. Hier zingt hij met de bes in zijn bek een aria, vermoedelijk voor zijn lief die hij met zijn buit hoopt te verleiden. We kunnen hier goed zien dat zangvogels niet met stembanden en hun snavel zingen, maar met de syrinx, het membraan dat met behulp van zeven paar spiertjes in trilling wordt gebracht.

Dan in het open veld zien we iets geels, stralend geels. Als het met 'kwikkende' bewegingen weggloopt en we de olijfgroene rug zien dan is het zonder twijfel de Gele kwikstaart.

Begeleid door de zang van Merels dalen we naast een hoogstamboomgaard af naar Noorbeek. De wind neemt de bloesem van de oude knoestige perenbomen mee. Langs ons pad staan sleutelbloemen en de eerste Dagkoekoeksbloem.

Voorbij de bron van de Noor gaan we de Noorbeemden in. We wandelen langs het moerasbos en genieten van het uitzicht op bloemrijke hooilanden en oude boomgaarden, waar de appelbomen nu volop in bloei staan. Hier zien we een Rode wouw in zweef-

Ruigpootbuizerd

vlucht en direct daarna nog twee. Doordat het zonlicht op de vleugels valt, lijkt de roodbruine buik wel zwart, maar de sterk gevorkte staart neemt direct iedere twijfel weg.

Even later: een Buizerd? Of misschien een Ruigpoot? We zien witte donkeromrande ondervleugels en menen aan de poten fladderende veertjes waar te nemen. Als we hem even zien bidden, is het duidelijk: het is een Ruigpootbuizerd.

Als we het akkerland doorsteken om langs het uiteinde van het Hoogbos terug te keren, horen we hoog in lucht de snel afwisselende fluit- en rollertonen van de Veldleeuwierik. Is het baltsgedrag of is het een paniecreactie omdat ploeg- en pootmachines bezig zijn zijn biotoop te vernietigen?

Terug in de heerlijke tuin van Marian genieten we na. "Willen jullie nog een kopje koffie?" "Ja, lekker!" Dank je wel Marian. Het was prachtig! [Hugo Bloksma]

Zondag 22 mei - Molenplas, Ohé en Laak

In deze mei-excursie stonden de watervogels centraal, en zoals hierna zal blijken zijn op deze zonnige dag inderdaad heel wat vogels gespot. Dit kan ook niet anders vanwege de aanwezigheid van vier zeer ervaren vogelaars, namelijk Christine, Nico, René en Bert. Een betere les in vogels kijken en beluisteren is bijna niet denkbaar voor een beginner als ondergetekende. Meteen bij aankomst trok de Groenling met zijn kenmerkende wat zeurende roep de aandacht. Opvallend genoeg was dit vogeltje ook een van de eerste vogels die we ontdekten tijdens de vorige excursie, in de tuin bij Marian in Mheer.

De prachtige Molenplas omlijst met bosschages en struwelen biedt volop gelegenheid voor allerlei soorten vogels. Een verhoging in het landschap (vluchtplaats voor de Konikpaarden en Gallowayrunderen bij hoogwater?) diende

meteen als uitstekend uitkijkpunt met zicht op enkele Futen en tal van Ganzen. Vanuit de bosschages en bossen hoorden we de Nachtegaal, de Zanglijster, de Grasmus en de Bosrietzanger. René en Christine hebben voorts samen de Spotvogel (rode lijst) gezien, die alleen korte tijd tijdens de zomer in ons land vertoeft. Als ezelsbruggetje

Spotvogel

voor het herkennen van de zang van de Spotvogel moet op het geluid van een “badeendje” worden gelet, zo leerde ik. Indrukwekkend waren ook de groepjes zwanen die overvlogen. Het water in de Molenplas stond tamelijk hoog, en de daardoor extra uitdagende oversteek

over het water – via stapstenen - naar een vogeluitkijkpost is zonder écht nat te worden door ons vijven overwonnen. Als beloning troffen we aan een Meerkoet op het nest, èn een groepje Scholeksters, met hun felrode rechte, lange snavel, en prachtige zwart-wit tekening in vlucht. Vanuit de vogeluitkijkpost – en met hulp van de telescoop van Nico – was er goed zicht op tal van verschillende ganzen, meeuwen, Visdiefjes en ook de Kuif-eend en de Krakeend. Het zou mooi zijn binnenkort terug te keren, wanneer de kuikens zichtbaar zijn op dit eiland.

Maar niet alleen de vogels trokken aandacht: onderwijl werd ook – op aangeven van René - de Klavervreter (een op de rode lijst geplaatste parasiet, inderdaad aanwezig bij klaver) bewonderd, en twee aan elkaar klevende Icarusblauwtjes – vakkundig op de foto gezet door Bert. Zoals gebruikelijk werd de excursie gezellig afgesloten op een terrasje, bij de nabijgelegen Hompesche Molen.

[Marjan Peeters]

Zaterdag/zondag 11/12 juni - Jekerdaltelling

Op zaterdag 11 en zondag 12 juni heeft de werkgroep Vogels een soortentelling in het

Jekerdal georganiseerd. Doel van de telling was om inzicht te krijgen in de vogelsoorten die in het Jekerdal voorkomen. Deelname stond open voor iedereen, van jong tot oud en van beginner tot expert. De deelnemers konden zelf bepalen wanneer en hoe lang ze gingen tellen. Om het herkennen van de verschillende vogelsoorten te vergemakkelijken waren op het telformulier foto's van veertig voorgeselecteerde soorten opgenomen.

Het was dat weekend prachtig weer. De keerzijde daarvan was dat er veel recreanten in het gebied aanwezig waren, waardoor de vogels zich wat meer verscholen hielden. Doordat de bomen en struiken vol in het blad stonden

Grasmus

was het voor de vogels niet zo moeilijk om zich te verstoppert. Voor ons des te lastiger om ze te zien. Aan de activiteit hebben zes individuele deelnemers en twee duo's deelgenomen. Een van de duo's werd gevormd door een vader en zoon Timon van 5 jaar.

Om de deelnemers te verwelkomen werd op beide dagen in de Natuurtuinen een aftrap met koffie en vlaai gehouden. De deelnemers die hierbij aanwezig waren konden alvast één soort noteren: de Grasmus. Deze had zijn territorium blijkbaar in de Natuurtuinen en zat regelmatig zijn riedeltje te doen in het topje van de boom naast de ecotoren.

In totaal zijn door de deelnemers 54 verschillende vogelsoorten waargenomen. Hiervan zijn er 49 gezien en 5 niet gezien maar wel gehoord. Opvallende waarnemingen waren die van de Visarend, de Wespendif en de Havik. Ook is er een ontsnapte Kanarie gezien. Leuk om te vermelden is bovendien dat álle deelnemers de Merel hebben gezien. Aangezien het niet zo goed gaat met de Merel is dit een goed teken. De grote afwezige was het IJsvogeltje. Om het IJsvogeltje te zien moet je toch altijd een beetje geluk hebben. Dat geluk had een van deelnemers tien dagen na de telling alsnog, dus hij zit er wel. Andere soorten waarvan het opviel dat deze niet waargenomen zijn waren de Spreeuw en de (Turkse) tortel.

Gelet op de enthousiaste reacties van de deelnemers kunnen we terugkijken op een geslaagde activiteit. Het was leuk en spannend om op deze manier te ontdekken welke vogelsoorten in het Jekerdal voorkomen.

[Else van Schaijk]

Zondag 26 juni - excursie naar Plateau van Eben-Emael

Hoewel Buienradar een grijze ochtend met grote kans op regen had voorspeld staan om negen uur toch 12 deelnemers in vogelspot-ornaat klaar voor een excursie op het Plateau van Eben-Emael. Het is een Natura 2000-gebied, dat wordt beheerd door Natagora. Else van Schaijk heeft hier een gevarieerde route voor ons uitgezet.

We vertrekken van het parkeerterrein bij het fort en het naastgelegen café Moulin Loverix, dat, niet onbelangrijk, om 11.00 uur haar deuren zal openen.

We volgen de landweg naar het buurtschap Lava, dat parallel loopt aan de Jeker (le Geer). Tussen ons pad en de beek liggen kruidenrijke graslanden op vochtige voedselrijke grond, doorsneden door Wilgen en Essen-Elzenbos. Een kruiden- en insectenrijke biotoop, waar onder andere de slanke onopvallende Grauwe vliegenvanger zich thuis voelt. We zien hem: onbeweeglijk op zijn uitkijkpost en in een flits duikend naar insecten.

Grauwe vliegenvanger

In hoog gras zien we een forse Buizerd zitten, vermoedelijk een vrouwtje, chic gekleed in een donkerbruin, haast zwart verenkleed met een 'burgemeestersketting' om haar hals. Vermoedelijk heeft ze een prooi bij zich, die ze hier, wat verscholen, in rust verorbert. Vochtige lucht draagt geluid verder dan droge lucht. Dit zou vogels aansporen tot zingen. Het lijkt te kloppen want er wordt deze ochtend veel gezongen en geroepen. We vangen onder meer de jodelende zang op van een Wielewaal, de langgerekte oe-rollers van een Zomertortel, de brabbelen van een Tuinfluiter en de snel afwisselende fluit- en rollertonen van een Veldleeuwerik. Het lukt ons helaas niet deze vogels in de kijker te vangen. Bij miezerig weer lijken ze zich dieper tussen de bladeren in de bomen te verschuilen. Wel vangen we nog een blik op van een zingende Winterkoning, hóóg in een boom. Het strookt niet met zijn reputatie als kleine bij de grond scharrelaar. Vlak ernaast, ook hoog op een tak, een Zanglijster, onmiskenbaar herkenbaar aan de repeterende motiefherhalingen in de zang. Als hij wegvliegt kunnen we mooi de vaal oranjegele kleur van de ondervleugel zien.

We komen op het plateau en lopen langs koren- en maisvelden. Als we langzaam afdalen naar de heenweg, krijgen we een mooi zicht op de Marnabel-groeve. Maar vandaag helaas zonder bijzondere waarnemingen. Op een rommelig dichtbegroeid opslagterrein, spotten we nog een Zwarte roodstaart en een Winterkoning. Twee soorten die het hier helemaal naar hun zin hebben. Terug op ons vertrekpunt, onder een dreigend grijze lucht, zingt een Merel. Een mooie afronding van een excursie die onbetwistbaar om herhaling vraagt. Van de meesten onder ons mag deze dan iets langer zijn. Maar nu is iedereen blij dat we net voor de regenbui binnen zijn, die losbarst als we in de oude watermolen de excursie gezellig afsluiten met koffie en heerlijke vlaai van bakker Hermans. Hartelijk dank, Else!

[Hugo Bloksma]

Woensdag 27 juli - Geulle aan de Maas

Het is 8.00 uur in de ochtend en we staan klaar voor een rondje vogelen in Geulle aan de Maas; een voorverkenning van de excursie van de vogelwerkgroep van aanstaande zaterdag. De zon schijnt uitbundig in onze rug, de temperatuur op dit tijdstip is nog heerlijk fris; we hebben er zin in! Amper op pad, staan we al stil om een Roodborsttapuit te

aanschouwen. Hij ziet er een beetje verformfaaid uit; wellicht in de rui zodat hij straks bij de wintertrek weer een mooi nieuw verenpak heeft. Een stukje verderop zien we op en rond een van de grindbanken in de Maas, behalve o.a. een aantal Kievieten, Grauwe

ganzen, Canadese en Nijlganzen, ook heel veel Kokmeeuwen.

In Zeeland hebben we geleerd dat, als er ergens veel vogels van één soort bij elkaar zitten, het spannend is om de hele groep zorgvuldig af te speuren. Je weet namelijk maar nooit of er misschien tussen bijvoorbeeld al die Brandganzen niet één Roodhalsgans loopt. En al zien we nu geen Brandganzen, het zijn wel heel veel Kokmeeuwen op die grindbank. Dus ook nu maar turen naar misschien wel een ? En ja hoor, dan is er toch even een ingehouden kreet van Nico ... is dat niet een Dwergmeeuw die hij door de telescoop ziet? Met het boekje erbij, zijn we redelijk overtuigd, maar je weet maar nooit. Daarom wordt een foto gemaakt, zodat thuis het speuren nog even door kan gaan. Behalve de Dwergmeeuw zien we ook een Visdief, geringd en wel; hiep hoi, zomaar tussen al die Kokmeeuwen. Ook van deze vogel wordt een foto gemaakt om thuis na te genieten. Natuurlijk moeten we ook de Oeverlopers niet vergeten, waarvan er een aantal aanwezig zijn.

Na al dit moois lopen we weer een stuk verder; we passeren een groot ijzeren hek (dat open staat) en doen alsof we het bordje 'Verboden toegang voor onbevoegden' niet zien. Want, wie zegt dat wij onbevoegd zijn? Totdat we verderop aan eenzelfde ijzeren hek komen, dat echter wel dicht en op slot is. Nadat ik eroverheen geklauterd ben en met telescoop de waterkant verder aftuur, loopt Nico terug naar het openstaande hek, om onderlangs, via een omweg bij een open poortje te komen dat omhoog leidt naar de plek waar ik wacht. Het blijkt dat we inderdaad illegaal over een stuk land zijn gelopen. Een dame die in een van de achterliggende huizen woont, vertelt namelijk dat dit stuk afgesloten is, om te voorkomen dat ongewenste bezoekers in hun tuin kunnen turen.

Over ons geen kwaad woord; wij hadden en hebben uiteraard alleen oog voor de andere kant. Daar zien we namelijk ook een aantal keer de Gele kwikstaart met jong.

Op de terugweg zien we in een stoppelveld, waarboven overigens een prachtige wolkenlucht te zien is, twee duivenkopjes die nog net boven de stoppels uitsteken. We vermoedden het al en bij het wegvliegen zijn we er zeker van dat het twee Holenduiven zijn. Aan het einde van onze tocht komen we bij Preuverie Auwt Gäöl. Wat hebben we zin in een kop koffie! Deze is ons echter helaas niet gegund, want we lezen 'woensdag rustdag' Maar hoe dan ook, dankzij een heleboel mooie vogels, was het een fijne ochtend!

[Lilian Wetzels]

_ Werkgroep BOP

Vrijdag 29 april - Ommetje Wolder nieuwe bewegwijzering

De bewegwijzering van de wandelroute “Ommetje Wolder” is door onze werkgroep BOP van nieuwe routebordjes voorzien en op diverse plaatsen zijn er nieuwe palen in de grond gezet.

In de loop der jaren zijn de routebordjes behoorlijk van kleur verschoten en op sommige plaatsen waren ze verdwenen. Niet alleen de bordjes en palen waren aan een opknabbeurt toe maar ook de locatie waar met grote Maaskeien is aangegeven dat op die locatie in de prehistorie Bandkeramiekers hebben gewoond. De keien zijn zichtbaar zolang de begroeiing er omheen laag blijft, maar dat is helaas niet zo. Voor vandaag stonden de palen en de bordjes op het programma en de Bandkeramiekers zijn op 7 mei aan de beurt. De zon scheen en 5 BOP-ers hadden er

duidelijk zin in. Besloten werd dat Chrit en Willem de bordjes zouden vervangen en Harry, Lou en Chris de palen voor hun rekening zouden nemen.

De kleur van de bordjes was door weer en wind veranderd van IVN-groen in marineblauw. Alle bordjes zijn verwijderd en konden vrij gemakkelijk door nieuwe worden vervangen. Iets moeilijker ging het met de palen. Chrit had de palen van een mooie punt voorzien maar daarmee heb je een paal nog niet in de grond. Een grondboor bleek hard nodig en zelfs dat was een uitdaging want de grond was door de aanhoudende droogte bikkeldhard. Dus: bikkelen, met een schop en een sledgehammer net zolang totdat je grond tegenkwam die de strijd tegen een grondboor niet kon winnen. Uiteindelijk stonden er in Wolder 4 nieuwe palen, kaarsrecht en voorzien van een IVN-groene ‘W’ van Ommetje Wolder. Op naar de volgende klus op 7 mei.

[Chris van den Ende]

Zaterdag 7 mei - Site Hoogcanne Bandkeramiekers

Op de route van het Ommetje Wolder ligt de site Hoogcanne. Hier is een nederzetting opgegraven van de Bandkeramiekers die hier omstreeks 5000 v. Chr. hebben gewoond. Met grote keien is inzichtelijk gemaakt hoe het een en ander er heeft uitgezien en een informatiebord geeft ter plekke de nodige toelichting op die voormalige woonplek. Allemaal heel leerzaam, mits je de keien ziet liggen uiteraard.

Bij de aanleg van de site was met Limburgs Landschap afgesproken dat IVN Maastricht voor het onderhoud zorg zal dragen. Dat heeft even geduurd - we hadden toen nog geen

werkgroep BOP - maar zaterdag 7 mei was het eindelijk zover. Jan ging aan de slag met de bosmaaier en Lou en Chrit zorgden dat de grote keien zichtbaar werden zodat Jan geen malheur met de bosmaaier kreeg. Het gemaaid gras - en dat was erg veel! - werd verspreid in het hoge gras in de directe omgeving. Na twee uurtjes hard werken zag de site er weer pico bello uit! [Chris van den Ende en Chrit Merckelbagh]

Zaterdag 14 mei - Finishing Touch Jubileumplek

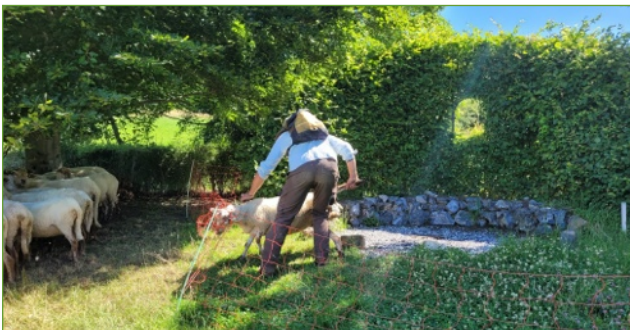
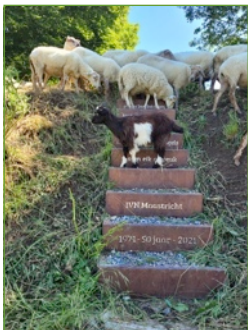
Op zondag 15 mei vond de feestelijke afronding van ons jubileumjaar plaats en een bezoek aan de jubileumplek 'Eik en Beuk' was met een wandeling in het programma opgenomen. Daarvoor moest de jubileumplek natuurlijk tip top in orde zijn! Jan had zoals gebruikelijk weer het zwaardere gereedschap bij zich zoals een motorheggen-schaar en bosmaaier, Willem en Lou snoeiden de haag rondom de bank en Riny en Chrit hadden voor de inwendige mens gezorgd (lekkere krentenbollen, heerlijk!). Met z'n allen zijn we de meidoornhaag langs de wei te lijf gegaan, zodat deze weer naar normale proporties is teruggebracht. Het weer was prima, de gezelligheid ook en toen we klaar waren lag 'Eik en Beuk' er weer op z'n 'jubileums' bij, klaar voor de grote dag!

[Chris van den Ende en Chrit Merckelbagh]

Maandag 20 juni- Limburgs Landschap

Vlakbij het Hoogcannerbos is met grote maaskeien de plattegrond van een Bandkeramisch huis nagebouwd. Daarnaast zijn er twee leemkuilen aanwezig waaruit de Bandkeramische boeren de leem haalden waarmee zij de vlechtwerkwanden van hun huizen dichtsmeerden. Ook is er een vuursteenwerkplek uitgebeeld en staat er een omheining van gevlochten wilgentenen van een moestuin. Door onze maaiwerkzaamheden is de huisplattegrond goed te zien maar de leemkuilen en vuursteenwerkplek worden door overwoekerende begroeiing aan het oog onttrokken en aan de wilgenomheining moet ook het nodige gebeuren. Samen met Gijs Ketelaars van Limburgs Landschap hebben Chrit en ik ter plekke de zaak eens goed doorgenomen en goede afspraken gemaakt om de locatie beter te gaan onderhouden. Limburgs Landschap helpt ons waar dat kan!

[Chris van den Ende]

Dinsdag 28 juni - Trapschappen

Het is half tien als ik bij onze jubileumlocatie Eik en Beuk arriveer. Over de hele breedte van het talud stond geen grasspriet meer overeind. Alsof er gemaaid was. Boven op het talud stond Maarten van Bekhoven in de schaduw van de bomen zijn schaapskudde in de gaten te houden. Zijn schapen waren al een poosje bezig met het 'onkruid wieden'. Als gevolg van de grondwerkzaamheden die het vorig jaar hebben plaatsgevonden om de trap aan te leggen, ontstond er links en rechts van de trap behoorlijk wat onkruid in de vorm van brandnetels en dat was voor BOP reden om met Natuurmonumenten contact op te nemen. Het leidde ertoe dat Natuurmonumenten aanbod om schapen ter plaatse te laten grazen en daarna maaisel van de Ratelaar van de Kannerhei aan weerszijden van de trap neer te leggen.

Dat aanbod namen we uiteraard aan en zo maakte ik op 28 juni kennis met Maarten. Een gedreven man die het mooiste beroep van de wereld heeft: "mij zul je niet horen klagen". Het gehele jaar door is hij op de Sint-Pietersberg werkzaam met het hoeden van schapen. Normaliter laat Natuurmonumenten het talud van de trap nooit begrazen, dus de trap maakte - na de officiële opening door de loco-burgemeester het vorig jaar - het tweede speciale moment mee.

Om te voorkomen dat ook de in vorm gesnoeide Beukenhaag van onze jubileumlocatie zou worden opgevreten had Maarten er een schrikdraadnet neergezet, weliswaar zonder stroom erop, en dat werkte prima. Alle schapen bleven aan deze kant van het netwerk. Een enkele dame kon de verleiding niet weerstaan maar daar wist Maarten wel raad mee. Welgeteld 278 schapen deden zich tegoed aan allerlei lekkernijen die rondom de trap stonden.

[Chris van den Ende]

Woensdag 6 juli- Ratelaar

Op verzoek van BOP waren op 28 juni bij de jubileumlocatie schapen tekeer gegaan, maar daar bleef het niet bij. Omdat BOP graag aan weerszijden van de trap een vrolijkere begroeiing wilde hebben dan de begroeiing die de schapen hadden opgevreten bood Natuurmonumenten Ratelaar aan. Een klein eindje verderop bij de Kannerhei moest Natuurmonumenten toevallig tóch maaien en daar kon BOP zoveel van hebben als ze maar wil-

de. Maaïen, dat wil zeggen: niet alleen gras maar een mengsel met veel Ratelaar. Het kwam op het goede moment want de zaden zouden binnenkort van de plant vrijkomen. Na wat overleg over en weer kon Max er op 6 juli voor zorgen dat aan weerszijden van de trap uiteindelijk een mooie deken maaïsel lag van de Kannerhei. En nu maar hopen dat de Ratelaar aanslaat. [Chris van den Ende]

Maandag 18 juli - Perfekte samenwerking

In 2011 is de 'Gids bomenpad Heugem' uitgegeven. In die gids is een wandelroute van 3,5 km beschreven met 43 verschillende bomen en al die bomen staan uitgebreid in de gids beschreven. Langs deze route staan bij de bomen genummerde paaltjes die corresponderen met de route in de gids. Omdat we inmiddels 11 jaar verder zijn hebben we op 18 juli de route geïnspecteerd. Als werkgroep BOP wilden we een actueel beeld hebben van de status van de paaltjes. Maar als je dan tóch bezig bent, waarom dan ook niet tegelijkertijd naar de status van de bomen kijken? Twee vliegen in één klap. Aangezien in onze werkgroep de bomenkennis slechts mager aanwezig, hebben we de hulp ingeroepen van de werkgroep Flora en Kik Snoek vond het een leuke job om ons te vergezellen.

Bij nummer 1 van de route is het gelijk raak: het paaltje staat er 'redelijk' bij maar volgens de beschrijving moeten hier drie Fladderiepen staan terwijl er in werkelijkheid slechts twee bomen staan; één te weinig dus. Kik bekijkt de bladeren van de twee bomen en is er snel van overtuigd dat één boom een Fladderiep is en de tweede weliswaar een lep, maar zeker géén Fladderiep. Wat voor een lep is het dan wel? Kik heeft gelijk huiswerk te pakken. Verderop in de route wordt haar huiswerk uitgebreid met vragen over de Vaantjesboom bij nummer 2 en de Valse acacia bij nummer 30.

Omdat het bomenpad in 2011 tot stand is gekomen in nauwe samenwerking met de Gemeente Maastricht gaan we met de Gemeente in overleg over de verdere aanpak. Na een uurtje of drie leuk te hebben samengewerkt nemen Kik, Chrit, Willem en ik afscheid van elkaar met de belofte dat we elkaar op de hoogte houden.

[Chris van den Ende]

Bie dur Lei

(Châlet D'n Observant)

Midden in de ENCI-groeve ligt het infocentrum 'Bie dur Lei' (Châlet D'n Observant) met een prachtig terras waar het heerlijk toeven is.

Geniet van het fantastische uitzicht op de Observant, de visvijver en de ENCI-groeve met haar adembenemende kalkwanden.

Of beklim de trap naar het spectaculaire uitzichtplatform.

Binnen is er een doorlopende informatiefilm over het 'Plan van Transformatie ENCI-gebied', waar beheerder Lei Bellefroid u trouwens alles over kan vertellen.

Het is niet alleen een plek om lekker uit te rusten onder het genot van een hapje en een drankje, maar ook het vertrekpunt van o.a. een fotospeurtocht, prachtige wandelingen (5-25 km) en fietstochten. Deze zijn gratis te verkrijgen.

De kinderen kunnen gratis op zoek naar fossielen in mergelblokken.

Met hamer, helm en veiligheidsbril wordt het een spannend avontuur.

Voor de grote avonturiers zijn er rondleidingen door de ENCI-groeve.

In de vijver kan gevist worden en als u met een groep een op-maat-gesneden excursie of activiteit zou willen, kan dat geregeld worden.

Bie dur Lei is het hele jaar door geopend
op woensdag en donderdag van 12.00 tot 17.00 uur,
op vrijdag, zaterdag en zondag van 11.00 uur tot 18.00 uur.

Adres: Lage Kanaaldijk 117, 6212 NA Maastricht
e-mail: chaletobservant@gmail.com
website: www.chaletobservant.nl

Lid worden?

Draagt u IVN een warm hart toe of wilt u zelf actief meedoen in een van de werkgroepen? Geef u dan op als lid en sluit aan bij de afdeling Maastricht:

1) via de website:

www.ivn.nl/maastricht onder de knop 'Lid worden'

2) via het secretariaat:

Carlo Poolen: telefoon 043-3626261 of per e-mail: ivn.maastricht@home.nl

Het IVN-lidmaatschap kost:	€
IVN-lid (en aangesloten bij afdeling Maastricht) inclusief: - afdelingsblad Humus (3x per jaar) - tijdschrift Mens en Natuur (4x per jaar)	24,-
IVN-lid (en aangesloten bij afdeling Maastricht) inclusief: - afdelingsblad Humus (3x per jaar) - tijdschrift Mens en Natuur (4x per jaar) - abonnement tijdschrift de Natuurgids (8x per jaar)	41,-
Huisgenoot- of Jeugdlid	5,-

Donateur worden?

Wilt u geen lid van onze vereniging zijn, maar ons wel financieel steunen?

Dat kan! Maak minimaal € 15,- over op rekening NL05 INGB 0002 4052 39 van IVN Maastricht onder vermelding van donatie.

U ontvangt dan 3x per jaar ons afdelingsblad 'Humus'. U heeft geen stemrecht en u krijgt geen korting op IVN-cursussen en andere IVN-activiteiten.

Adverteren in Humus

De kosten voor 1 jaar (3 nummers) adverteren bedragen:

¼ pagina € 25,-; ½ pagina € 50,-; 1 pagina € 75,- (in zwart/wit)

Kopij voor Humus 114 (verschijnt in januari 2023)

Anleveren uiterlijk maandag 14 november bij Chris van den Ende,

e-mail: chris.vandenende53@gmail.com

Redactie Humus:

Chrit Merckelbagh, Chris van den Ende, Irma Kokx.

Afdelingsblad Humus verschijnt 3x per jaar.

